

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ
INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL CONFERENCE**

**СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ
НАУКИ, ОСВІТИ ТА ТЕХНОЛОГІЙ**

**STRATEGIC PRIORITIES OF SCIENCE,
EDUCATION AND TECHNOLOGY DEVELOPMENT**

**Збірник тез доповідей
Book of abstracts**

**Частина 1
Part 1**

**25 листопада 2021 р.
November 25, 2021**

**м. Полтава, Україна
Poltava, Ukraine**

**МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ
INTERNATIONAL SCIENTIFIC-PRACTICAL
CONFERENCE**

**СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ
НАУКИ, ОСВІТИ ТА ТЕХНОЛОГІЙ**

**STRATEGIC PRIORITIES FOR THE
DEVELOPMENT OF SCIENCE,
EDUCATION AND TECHNOLOGY**

**Збірник тез доповідей
Book of abstracts**

**Частина 1
Part 1**

**25 листопада 2021 р.
November 25, 2021**

**м. Полтава, Україна
Poltava, Ukraine**

УДК 33
ББК 65

Стратегічні пріоритети розвитку науки, освіти та технологій: збірник тез доповідей міжнародної науково-практичної конференції (Полтава, 25 листопада 2021 р.): у 2 ч. Полтава: ЦФЕНД, 2021. Ч. 1. 63 с.

У збірнику тез доповідей представлено матеріали учасників Міжнародної науково-практичної конференції «Стратегічні пріоритети розвитку науки, освіти та технологій» з:

Бердянський державний педагогічний університет

Військова академія

Вінницький національний аграрний університет

Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

Волинський національний університет імені Лесі Українки

ВСП «ХКТФК НТУ «ХП»

Гомельський державний медичний університет

ДВНЗ ДДПУ «Горлівський інститут іноземних мов» державного вищого навчального закладу «Донбаський державний педагогічний університет»

Державний біотехнологічний університет

Державний університет «Одеська політехніка»

Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара

Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ

Донецький національний університет імені Василя Стуса

Житомирський державний університет імені Івана Франка

Запорізький національний університет

Західноукраїнський національний університет

Київський національний університет будівництва і архітектури

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Луцький педагогічний фаховий коледж Комунального закладу вищої освіти «Луцький педагогічний коледж» Волинської обласної ради

Львівський національний університет ім. І. Франка

Національний авіаційний університет

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Національний університет «Чернігівська політехніка»

Національний фармацевтичний університет

НТУ «Дніпровська політехніка»

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова

Полесський державний університет

Поліський національний університет

Український державний університет науки і технологій

Харківський національний медичний університет

**Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна
Харківський національний університет радіоелектроніки
Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Яготинський інститут ПрАТ «ВНЗ «МАУП»**

У збірнику тез доповідей висвітлюються результати наукових досліджень з актуальних питань науки, освіти та технологій.

Тематика конференції охоплює актуальні проблеми: педагогічних наук; філологічних наук; економічних наук; юридичних наук; психологічних наук; медичних наук; фармацевтичних наук; біологічних наук; технічних наук; історичних наук; географічних наук; фізико-математичних наук; військових наук; соціологічних наук; політичних наук; фізичного виховання та спорту; соціальних комунікацій.

Видання розраховане на науковців, викладачів, працівників органів державного управління, студентів вищих навчальних закладів, аспірантів, докторантів, працівників державного сектору економіки та суб'єктів підприємницької діяльності.

ЗМІСТ
CONTENTS

СЕКЦІЯ 1. ПЕДАГОГІЧНІ НАУКИ SECTION 1. PEDAGOGICAL SCIENCES	7
<i>Лагдан С. П.</i> УДОСКОНАЛЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ В АСПЕКТІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ	7
<i>Хоменко М.</i> ПОПЕРЕДЖЕННЯ Й РОЗВ'ЯЗАННЯ КОНФЛІКТІВ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК СКЛАДНИК ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА	8
<i>Шостак О. О., Назарук А. Б., Караханов Д. А.</i> МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ РІВНЯНЬ В ШКОЛІ.....	10
<i>Присяна Д. І.</i> ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СТАНДАРТИЗАЦІЯ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ, БІБЛІОТЕЧНІЙ ТА АРХІВНІЙ СПРАВІ»	12
<i>Назарук А. Б., Караханов Д. А., Шостак О. О.</i> КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ.....	14
<i>Максимчук А. В.</i> НЕДОЛІКИ ЗАКОНОДАВСТВА З ПИТАНЬ ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ	16
<i>Назарук А. Б., Караханов Д. А., Шостак О. О.</i> МЕТОДИ НАВЧАННЯ В ІГРОВОМУ ФОРМАТІ.....	17
СЕКЦІЯ 2. ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ SECTION 2. PHILOLOGICAL SCIENCES	19
<i>Гусєва О. В.</i> АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ ПОЕТИЧНИХ ТЕКСТІВ НА МАТЕРІАЛІ ПЕРЕКЛАДІВ ПОЕЗІЙ ВІКТОРА ГЮГО МАКСИМОМ РИЛЬСЬКИМ.....	19
<i>Коваль Т. А.</i> НОВАТОРСТВО ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МИКОЛИ ЛУКАША	21
СЕКЦІЯ 3. ЕКОНОМІЧНІ НАУКИ SECTION 3. ECONOMIC SCIENCES	23
<i>Білоусько Т. Ю., Попова Я. Р., Добриця Ю. П.</i> АКТУАЛЬНІСТЬ РОЗРОБКИ ТОВАРНОЇ ПОЛІТИКИ В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	23

Гребенюк Н. О., Лобунець О. Г. СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	24
Деркач Р. С. ОСНОВНІ ФОНДИ ПІДПРИЄМСТВА	27
Доценко В. В. ІНТЕРНЕТ-МАГАЗИН, ЯК ОДИН З ВИДІВ ЕЛЕКТРОННОЇ ТОРГІВЛІ	28
Крулевський А. В. ВІДНОВЛЮВАЛЬНА ЕНЕРГЕТИКА ЯК ПЕРСПЕКТИВА РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ	30
Лавриненко А. СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ ІНДУСТРІЇ ГОСТИННОСТІ.....	31
Левкевич Д. С., Юшкевич В. С. ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ ЦИФРОВИЗАЦИИ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА	33
Мартинюк А. Ю., Кучерівська С. С. СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ НА РИНКУ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ	35
Лузан М. О. РЕЗЕРВИ ЗРОСТАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ АТ «ЖИТОМИРСЬКИЙ МАСЛОЗАВОД».....	36
Naumova M. A., Stepaniuk V. L. HOW THE PANDEMIC CHANGED THE ECONOMY IN UKRAINE	38
Польова О. О. РОЛЬ КУЛЬТУРИ В СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ КРАЇНИ.....	40
Скробатун К. В., Крестьянчик Ю. Г. НЕОБХОДИМОСТЬ ВНЕДРЕНИЯ МЕЖДУНАРОДНЫХ СТАНДАРТОВ ФИНАНСОВОЙ ОТЧЕТНОСТИ (МСФО) В СОВРЕМЕННОЙ ЭКОНОМИКЕ.....	42
Соляник Л. Г., Шилов А. О. ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ В УМОВАХ FINTECH ТРАНСФОРМАЦІЇ.....	44
Царан О. С., Бичкова Н. В. KEY COMPONENTS OF BEHAVIORAL FINANCE AND MAIN BIASES	46
Табенська О. І. ПЕРСПЕКТИВНИЙ РОЗВИТОК КЛАСТЕРІВ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ	48

СЕКЦІЯ 4. ПСИХОЛОГІЧНІ НАУКИ SECTION 4. PSYCHOLOGICAL SCIENCES	50
<i>Друк М. С., Салюк М. А.</i> ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ВИКОРИСТАННЯ ДИСТАНЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ	50
<i>Зарытова Д. Е.</i> ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ РАБОТЫ ВРАЧЕЙ И СТУДЕНТОВ С COVID-19	51
СЕКЦІЯ 5. МЕДИЧНІ НАУКИ SECTION 5. MEDICAL SCIENCES	53
<i>Фурман Л. О.</i> ВАРІАТИВНА ХАРАКТЕРИСТИКА МІЖКІСТКОВИХ ШІВІВ СКЛЕПІННЯ ЧЕРЕПА.....	53
СЕКЦІЯ 6. ІСТОРИЧНІ НАУКИ SECTION 6. HISTORICAL SCIENCES	55
<i>Проказа В. М.</i> ЕПІСТОЛЯРНА СПАДЩИНА ІСТОРИКІВ ЯК ІСТОРИОГРАФІЧНЕ ДЖЕРЕЛО (НА МАТЕРІАЛАХ ХАРКІВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ КІНЦЯ XIX – ПЕРШОЇ ТРЕТИНИ ХХ СТ.	55
СЕКЦІЯ 7. ГЕОГРАФІЧНІ НАУКИ SECTION 7. GEOGRAPHICAL SCIENCES	56
<i>Шаповалова Н. Д., Грушка В. В.</i> ГЕОГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ АЛЬТЕРНАТИВНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ УКРАЇНИ.....	56
СЕКЦІЯ 8. ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНІ НАУКИ SECTION 8. PHYSICAL AND MATHEMATICAL SCIENCES	58
<i>Федотов В. В., Петриченко Н. Р.</i> НЕТРАДИЦІЙНІ (ВІДНОВЛЮВАНІ) ДЖЕРЕЛА ЕНЕРГІЇ.....	58
<i>Цимбалюк М. В., Радзіховська Л. М.</i> РОЛЬ ТЕОРІЇ ЙМОВІРНОСТЕЙ У РІЗНИХ СФЕРАХ ДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ.....	60
СЕКЦІЯ 9. ВІЙСЬКОВІ НАУКИ SECTION 9. MILITARY SCIENCES	62
<i>Захарчук В. В.</i> ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІЖНАРОДНОГО МИРУ І БЕЗПЕКИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ	62

УДК 378

Лагдан С. П.
старша викладачка кафедри
філософії та українознавства,
Український державний університет
науки і технологій

УДОСКОНАЛЕННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ В АСПЕКТІ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ

Нові виклики, що постали перед світовою спільнотою у зв'язку з поширенням коронавірусної інфекції, змусили і педагогів, і здобувачів освіти адаптуватися до нових умов навчання, що реалізується в дистанційній формі. На початку запровадження карантинних обмежень сподівання на їх швидке завершення ще не сформувало в педагогів усвідомлення необхідності перебудови навчального процесу, пошуку нових форм занять і методів передачі, закріплення й контролю знань. Власне, дистанційне навчання спочатку зводилося здебільшого до контролю знань через перевірку виконаних здобувачами завдань за темами, які вони змушені були опановувати самостійно. Водночас на те, що від такого самостійного навчання значно страждає якість знань, указували не лише педагоги, а й навіть самі здобувачі, зокрема ЗВО.

Реалії початку нового 2020-2021 навчального року вже не піддавали сумніву той факт, що освіта у ЗВО за змішаною й дистанційною формою – явище хоча й тимчасове, проте довготривале й запроваджене на невизначений термін. А організація її й надалі шляхом лише перевірки знань, у тому числі на реалізовуваних в освітніх закладах платформах, наприклад, Moodle, неминуче призведе до нівелювання систематичності й поступовості навчання, через відсутність чіткого графіка занять сприятиме «відкладанню на потім» здобувачами вивчення матеріалу й виконання завдань, до того ж нерозуміння складних моментів та неможливість розібратися в них самостійно, без пояснень викладача, накопичуватиме прогалини у знаннях та формуватиме небажання навчатися. Це поставило перед викладачами умову неодмінного вдосконалення (навіть – самовдосконалення, оскільки до запровадження відповідних курсів навчання педагогів заклади освіти були не готові), передусім через опанування вебтехнологій навчання – проведення занять у форматі відеоконференцій із використанням поширених платформ Zoom, Meet, Classroom.

Педагогічне вдосконалення в аспекті дистанційного навчання полягає не лише у виробленні технологічних навичок проведення лекційних і практичних занять за допомогою вебресурсів, а й у суттєвих змінах у моделі діяльності викладача, у пошуку нових підходів до застосування традиційних педагогічних технологій, розробці необхідного методологічного інструментарію. Елементами педагогічної техніки дистанційного навчання є: вміння спілкуватися вербально під час проведення онлайн-заходів, грамотність мовлення, володіння прийомом невербального спілкування (зовнішній вигляд, міміка та жести викладача) [1].

Однією з корисних функцій цифрових вебінарів є їх запис, збереження на пристрої. Спосіб удосконалення методики проведення онлайн-заняття полягає в перегляді педагогом запису, аналітичній оцінці таких аспектів заняття: повнота викладу матеріалу; доступність викладу, аргументів, достатність прикладів; утримання уваги студентів упродовж заняття, доцільні прийоми її активізації (чи вдалося зацікавити студентів, стимулювати їхню розумову діяльність); взаємодія зі слухачами (чи доречними були запитання, чи вдалося на них відповісти, чи всі були охоплені увагою); доцільність і різноманітність практичних

завдань для закріплення матеріалу, форм їх виконання (усно, у зошитах із подальшим зачитуванням, із використанням дошки); виразність, багатство, точність мовлення; нормативність мовлення (повтори, слова-паразити, тавтологія, русизми, жаргонізми); тон мовлення, темп, ритмомелодика; спосіб звертання до студентів, формулювання запитань, постановки завдань; відповідність поведінки етичним нормам, моральні та вольові якості; манера триматися перед камерою; доречність міміки та жестів (чи відповідали вони змісту висловлювання, чи не свідчили про байдужість, нетерплячість, іронію, зверхність); управління емоціями; змістове наповнення та систематизація засобів візуалізації (презентацій, таблиць, схем) тощо.

Погоджуємося з твердженням, що «дистанційна комунікація потребує від педагога високих знань, умінь і навичок роботи з сучасними цифровими технологіями, а також ефективної організації навчання, яка полягає в оригінальності подачі інформації. Під час “онлайн-уроку” вчитель (викладач) має використовувати якомога більше мультимедійних засобів, щоб утримати увагу учня (слухача) і не бути “головою, яка просто говорить”» [2].

Як слушно зауважує М. М. Фіцула, не можна вдосконалити свою педагогічну майстерність, не займаючись постійним вивченням власної методики, не використовуючи досвід колег [3, с. 79]. Тому в умовах дистанційного навчання особливої актуальності набуває така форма обміну досвідом, як взаємовідвідування педагогами занять із подальшим їх обговоренням. Оскільки онлайн-заняття є досить новою формою навчання, сформувати ефективний інструментарій для їх проведення можна лише за умови вивчення своєї методики та методики своїх колег, здатності до самокритики, самовдосконалення, готовності до змін, сприйняття нового.

Можемо з упевненістю стверджувати, що отриманий досвід проведення занять в онлайн-форматі, особливо в разі прагнення викладача їх поліпшувати, напрацьовувати відповідну технологію, позитивно позначиться й на методиці проведення занять в очному режимі, передусім завдяки критичному погляду на себе збоку.

Список літератури

1. Бугайчук К. Л. Педагогічна майстерність викладача вищого навчального закладу МВС України в умовах дистанційного навчання. *Витоки педагогічної майстерності. Серія : Педагогічні науки.* 2012. Вип. 9. С. 12–18. URI : <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/1470>.
2. Івасюк Ю. В. Дистанційне навчання як складова педагогічної майстерності. URI : <https://vseosvita.ua/library/statta-distancijne-navcanna-ak-skladova-pedagogicnoi-majsternosti-277130.html>.
3. Фіцула М. М. Педагогіка вищої школи : нав. посіб. 2-ге вид., доп. Київ : Академвидав, 2014. 456 с.

Хоменко М.
магістр
Львівський національний університет
ім. І. Франка

ПОПЕРЕДЖЕННЯ Й РОЗВ’ЯЗАННЯ КОНФЛІКТІВ В ОСВІТНЬОМУ СЕРЕДОВИЩІ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ ЯК СКЛАДНИК ПРОФЕСІЙНОЇ МОБІЛЬНОСТІ ПЕДАГОГА

Протягом усього свого розвитку від найдавніших часів до сьогодення людство постійно перебуває в різноманітних конфліктних ситуаціях, що обумовлено соціальною природою

конфлікту як явища. Конфлікти виникають через розбіжність поглядів, думок, прагнень, потреб, інтересів тощо і є невід'ємною частиною людської життєдіяльності в будь-якій її сфері. Суспільне життя та провадження професійної діяльності тісно пов'язані з проблемою осмислення, попередження та вирішення конфліктів, і галузь педагогіки не є винятком. На сьогоднішній день проблема попередження та розв'язання конфліктів в освітньому просторі закладів вищої освіти є дуже актуальною, адже конфлікти між студентами здатні дезорганізувати навчально-виховний процес. Під час провадження педагогічної діяльності в програмах академічної мобільності проблема виникнення конфліктів постає особливо гостро через розбіжності менталітету, ціннісних орієнтирів та поглядів у системі координат різних навчальних закладів. На викладача покладається функція запобігання та конструктивного вирішення протистоянь, які виникають, і підвищення рівня сформованості конфліктологічної культури цьому сприяє.

Розглядаючи процес попередження й розв'язання конфліктів в освітньому середовищі закладу вищої освіти як складник професійної мобільності педагога, ми звернули увагу на концепцію вченого Боудінга, основу подолання конфлікту становлять 3 чинники:

- усвідомлення факторів, що сприяли виникненню характеризованого явища;
- сповідування етичного релятивізму;
- точний та достовірний підбір методів ліквідування конфлікту; [1, с. 97-111].

Кожен із зазначених пунктів відповідає одному з компонентів конфліктологічної культури педагога, від якої залежить здатність вчасно попередити або ефективно розв'язати конфлікт в освітньому середовищі ЗВО. Згідно з дослідницею Почекаєвою, загальна конфліктологічна культура складається з когнітивного, емоційного та поведінкового компонентів. [4, с. 387 – 390].

Когнітивний: компонент, що включає в себе сукупність усіх теоретичних знань про сутність конфлікту, його природу, динаміку протікання, структуру, різновиди відповідно до різних класифікацій, імовірні причини виникнення конфліктів та стратегії їх розв'язання;

Повертаючись до думки Боудінга щодо важливості усвідомлення факторів виникнення конфліктів в освітньому середовищі ЗВО, у межах аналізованої нами типології факторів виникнення конфліктів ми вважаємо за потрібне виокремити чинники розвитку антагонізму у навчально-виховному процесі – загальні та специфічні.

До загальних зараховуємо такі: несприятлива економічна і суспільно-політична ситуація в країні, світі та місці проживання, непослідовність підпорядкованості принципам політичної освіти в державі, прогалини у методичній роботі під час навчально-виховного процесу, «Невідредагованість» формальних і неформальних взаємин у межах шкільного життя, Нехтування важливістю розвитку особистісної індивідуальності школярів та педагогів. До специфічних зараховуємо такі: недоліки управлінської майстерності керівників ЗВО, незадоволення доходами від своєї роботи і низький рівень соціального визнання професії вчителя, дискomунікація в межах ЗВО. [3, с. 387 – 390]. Також зіткнення поглядів на життя викладачів і студентів, недостатній рівень розробленості правових нормативних процедур розв'язання соціальних суперечностей, недостатня кількість матеріальних і духовних задоволеностей, різниця в способі життя переважної більшості працівників вищих навчальних закладів і студентів, стійкі стереотипи міжособистісних і міжгрупових відносин суб'єктів навчально-виховного процесу

Емоційний: сформоване вміння розуміти свої емоції та емоції інших людей, вміння керувати власними емоціями, емоційний інтелект, як стан особистості при взаємодії в конфлікті.

Поведінковий: сукупність практичних умінь і навичок щодо попередження та врегулювання різних типів конфліктів, сформованість розвиненої рефлексивності, як

протилежності імпульсивності, або здатності усвідомлювати, аналізувати вивчати що завгодно шляхом порівняння себе та свого "Я" з якимись іншими особистостями та подіями. Навичка рефлексивності зазвичай притаманна людям, які перед будь-якими діями спочатку внутрішньо переглядають усі припущення та відкидають неправдоподібні з них, такі особистості враховують різні шляхи розв'язання конфлікту обдумують та виважено приймають рішення.

Ключовим поняттям попередження й вирішення конфліктів в середовищі закладів вищої освіти як складової професійної мобільності педагога є конфліктологічна культура викладачів, що складається з трьох компонентів: когнітивний – сукупність усіх теоретичних знань в галузі конфліктології, емоційний – здатність усвідомлювати свої емоції та емоції опонента, рівень розвитку емоційного інтелекту та ситуативної рефлексивності в спілкуванні, поведінковий – сукупність практичних умінь і навичок щодо попередження та врегулювання різних типів конфліктів, сформованість розвиненої рефлексивності, що допомагає обрати правильний шлях вирішення конфлікту. Саме висока конфліктологічна культура викладачів закладів вищої освіти є запорукою ефективного попередження нових та розв'язання вже наявних конфліктів, зокрема під час програм академічної мобільності.

Список літератури

1. Boulding K. E. Conflict and defence: A general theory. New York: McGraw-Hill. 1982. 213 p.
2. Антонов Г. В. Педагогічні засади запобігання і розв'язання конфліктів у навчально-виховному середовищі вищого навчального закладу: автореф. дис. канд. педаг. наук: 13.00.04. Харків, 2006. 21 с.
3. Банькина С. В. Педагогическая конфликтология: состояние, проблемы исследования и перспективы развития. Современная конфликтология в контексте культуры мира: учеб. Пособие. Москва, 2001. 394 с.
4. Почекаева И. С. Воспитание конфликтологической культуры старшеклассников: автореф. дис. канд. пед. наук. Ижевск, 2010. С. 7.
5. Холковська І. Л. Структурно-функціональна модель конфліктологічної підготовки майбутніх вчителів 2013 р. // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. 2013. Вип. 35. С. 507-513.

УДК 371

Шостак О. О., Назарук А. Б., Караханов Д. А.
студенти 5 та 2 курсу
Волинського національного університету
імені Лесі Українки

МЕТОДИКА ВИВЧЕННЯ РІВНЯНЬ В ШКОЛІ

Учні починають своє знайомство ще в початковій школі Діти вчать розв'язувати найпростіші рівняння на знаходження невідомого компонента дій додавання і віднімання, множення і ділення двома способами: підбором та на основі взаємозв'язку між результатом і компонентами цієї дії; вчать доводити, що дане число є розв'язком рівняння.

Далі вводяться рівняння більш складної структури: рівняння, в яких у правій частині записано вираз, та рівняння, в яких один із компонентів поданий числовим виразом або виразом із змінною.

Крім того програмою передбачено складання і розв'язування рівняння за текстом простої задачі, а також ознайомлення з алгебраїчним методом розв'язування складених задач [3].

Вже у 5 класі вводиться поняття рівняння, корінь рівняння, розв'язати рівняння. Для учнів 5 класу подають у такій формі «Рівність, що містить невідоме число називають рівнянням» [1]. Після ознайомлення поняття рівняння учні виконують завдання. Кожен підручник пропонує різні рівні складності для виконання вправ на уроці. Вчитель розпочинає виконання вправ з легшим рівнем складності поступово збільшуючи. Спочатку учні розв'язують рівняння, які є їм знайомі ще з початкової школи.

Коли учні закінчили вивчення теми рівняння вони розглядають нову тему – це розв'язування текстових задач за допомогою рівнянь. Так як в початковій школі здобувачі освіти розглядали розв'язування задач за допомогою рівнянь, то в 5 класі стають більш складніші завдання. Дана тема учням дуже важко дається, тому тут велику роль відіграє робота педагога, який має доступно пояснити учням виконання даних вправ. Після закінчення 5 класу в учнів мають бути сформовані такі знання уміння та навички [4]:

- наводить приклади рівнянь;
- пояснює, що таке рівняння та розв'язати рівняння;
- розв'язує: рівняння на основі залежностей між компонентами та результатом арифметичних дій.

Вся основа по рівняннях закладається в початковій школі та у 5 класі. У старших клас знання узагальнюються та розширюються. У 6 класі учні вчать дробові рівняння та раціональні рівняння, де принцип розв'язання їх де що відрізняється від того, що вони вчили в початковій школі та 5 класі. Тепер означення рівнянь залишається майже без змін тільки додається частина, що значення невідомого числа потрібно знайти [2]. Ще дітям подаються основні властивості рівнянь. У 6 класі учні отримують знання уміння та навички [4]:

- розв'язує дробові рівняння;
- розв'язує: рівняння з використанням правил, що ґрунтуються на основних властивостях рівняння;
- розв'язує текстові задачі за допомогою рівнянь.

Вже у 7 класі вводять поняття лінійне рівняння та система лінійних рівнянь. Діти вчаться розв'язувати лінійні рівняння з однією та двома змінними, розв'язувати систему лінійних рівнянь з двома змінними способом підстановки, графічним способом та способом додавання. По закінченню 7 класу учні зможуть [4]:

- наводити приклади: рівняння з однією та двома змінними; лінійних рівнянь з однією та двома змінними; системи двох лінійних рівнянь з двома змінними;
- пояснювати: що таке система двох лінійних рівнянь з двома змінними та скільки розв'язків може мати система двох лінійних рівнянь з двома змінними;
- формулювати означення: лінійних рівнянь з однією та двома змінними; розв'язку рівняння з двома змінними; розв'язку системи двох лінійних рівнянь з двома змінними;
- будувати графіки лінійних рівнянь із двома змінними;
- описувати способи розв'язування системи двох лінійних рівнянь з двома змінними;
- характеризувати випадки, коли система двох лінійних рівнянь з двома змінними має один розв'язок; має безліч розв'язків; не має розв'язків;
- складати: рівняння та системи рівнянь за умовою текстової задачі;
- розв'язувати: лінійні рівняння з однією змінною і рівняння, що зводяться до них; текстові задачі за допомогою лінійних рівнянь з однією змінною; системи двох лінійних рівнянь з двома змінними, вказаними у змісті способами; текстові задачі за допомогою систем двох лінійних рівнянь з двома змінними.

У 8 класі учні вже знають як розв'язувати рівнянь зі змінною в знаменнику дробу. Також вони розглядають квадратні рівняння та як розв'язувати дані рівняння. Здобувачі освіти можуть [4]:

- навести приклади: квадратних рівнянь; квадратних тричленів;
- сформулювати: означення квадратного рівняння та квадратного тричлена; кореня квадратного рівняння та теореми Вієта;
- записувати: формулу коренів квадратного рівняння; формулу розкладання квадратного тричлена на лінійні множники;
- складати квадратне рівняння за умовою текстової задачі;
- розв'язувати вправи, що передбачають: знаходження коренів квадратних рівнянь; розкладання квадратного тричлена на множники; знаходження коренів рівнянь, що зводяться до квадратних; складання і розв'язування квадратних рівнянь та рівнянь, що зводяться до них, як математичних моделей прикладних задач.

У 9 класі діти розв'язують вправи на знаходження розв'язків систем двох рівнянь з двома змінними, з яких хоча б одне рівняння другого степеня; складання і розв'язування систем рівнянь з двома змінними як математичних моделей прикладних задач[4].

Отже, рівняння учні розглядають в усіх класах.

Список літератури

1. Істер О. С. Математика 5 кл.: підруч. для закл. заг. серед. освіти. Київ, 2018. 288с.
2. Математика 6 кл.: підруч. для закл. заг. серед. освіти / Тарасенкова Н. А. та ін. Київ, 2014. 304с.
3. Методика вивчення рівнянь і застосування рівнянь при розв'язуванні задач у початковій школі. URL: <https://helpiks.org/3-63657.html>.
4. Навчальна програма з математики 5-9 класів. *Міністерство освіти та науки*. URL: <https://mon.gov.ua/ua/osvita/zagalna-serednya-osvita/navchalni-programi/navchalni-programi-5-9-klas>.

УДК 378.091.313:37.016:[006.4:02]

Присяна Д. І.

аспірант кафедри комп'ютерних наук
Запорізький національний університет

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СТАНДАРТИЗАЦІЯ В ІНФОРМАЦІЙНІЙ, БІБЛІОТЕЧНІЙ ТА АРХІВНІЙ СПРАВІ»

Карантинні обмеження, пов'язані з гострим розповсюдженням пандемії COVID-19 ставить перед системою вищої освіти потребу в нових підходах до навчання завдання, зокрема вдосконалення форми і методи навчання, запровадження інноваційних технологій, активне впровадження онлайн-технологій в навчальний процес.

Система вищої освіти України перебуває на стадії реформування та трансформації до європейського освітнього простору. Пріоритетним напрямом державної політики є необхідність вдосконалення та освітніх інноваційних технологій, підвищення якості освіти, оновлення змісту і форм викладання дисциплін про що наголошено в законах України «Про освіту», «Про вищу освіту». Зазначені нормативні документи набувають особливого значення оскільки було розроблено та затверджено Міністерством освіти і науки України стандарти вищої освіти галузі знань 02 «Культура» зв спеціальності «Інформаційна,

бібліотечна та архівна справа» для першого (бакалаврського) та другого (магістерського) рівня.

Навчальна дисципліна «Стандартизація в інформаційній, бібліотечній та архівній справі» належить до циклу дисциплін професійної підготовки фахівців зі спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа». В процесі викладання дисципліни створюються умови для розвитку критичного мислення здобувачів. Для організації такої роботи можуть використовуватися окремі прийоми методу шестикутного навчання або інтерактивний гексагон, який наразі поширений в європейських країнах, зокрема Великобританії.

Зацікавленість до методу шестикутного навчання зумовлена корективами внесеними у зв'язку з переходом освітнього процесу на змішане навчання, внаслідок розповсюдження COVID-19. Метод шестикутників не потребує значних ресурсів та можливість застосування як при проведенні аудиторних занять так і дистанційних. Робочий простір для проведення інтерактивних занять – парта, дошка, фліпчарт, а в дистанційному навчанні – документ загального доступу, наприклад Word, PowerPoint, або віртуальні ментальні карти.

Ефективність використання шестикутників в процесі опанування дисципліни «Стандартизація в інформаційній, бібліотечній та архівній справі» дозволяють наочно представляти зв'язки між стандартами з бібліотечної, інформаційної, архівної та видавничої справи в Україні: вони з'єднуються один з одним іншими сторонами завдяки певним понятійним зв'язкам або формалізованим знанням з певного аспекту, наприклад міжнаціональних, національних та галузевих стандартів у документально-інформаційній галузі. Картки можуть бути заповненими інформацією чи порожніми, куди студенти в процесі роботи над тематикою самостійно можуть вписувати необхідне поняття або ключові слова.

Розглянемо окремі прийоми методики шестикутного навчання на прикладах викладання дисципліни «Стандартизація в інформаційній, бібліотечній та архівній справі».

Після вивчення теми «Міжнародні та національні стандарти України з інформаційної, бібліотечної та видавничої справи» учням можна запропонувати записати на картках види стандартів з бібліотечної справи та показати їх зв'язок. Головне в такому форматі роботи не так те, як студенти розташували картки, а як пояснили свою логіку розташування та процес запам'ятовування інформації. (Рис. 1)

**Рис. 1. Система стандартів з бібліотечної справи
(представлена за допомогою гексагонів)**

Джерело: <https://www.classtools.net/hexagon/201604-8M4Kg8>

Сукупність окреслених інноваційних методів дозволить підвищити якість професійної підготовки майбутніх фахівців інформаційної галузі завдяки якісному вивченню дисциплін професійного циклу. Наразі продовжується робота з удосконалення змісту і технології викладання дисципліни, що сприятиме якісній підготовці фахівців зі спеціальності 029 «Інформаційна, бібліотечна та архівна справа».

Список літератури

1. Волошинов С. А. Запровадження змішаного навчання у професійну підготовку майбутніх фахівців морської галузі. *Інформаційні технології і засоби навчання*. 2019. №. 70. С. 104–120.

2. Муравйова О. М., Скриннік Н. А. Гексагональне навчання як один із засобів системно-діяльнісного підходу до засвоєння матеріалу іноземною мовою. *Модернізація вищої освіти та проблеми управління якістю підготовки фахівців*: тези доп. III Міжнар. Наук.-метод. конф, 27 трав. 2021 р., м. Харків, 2021. С. 190-194.

3. Швецова І. В., Бондаренко В. В. Упровадження змішаного навчання (blended learning) у процесі викладання англійської мови за професійним спрямуванням. *Молодий вчений*. 2019. № 7.2 (71.2). С. 78– 82.

УДК 371

Назарук А. Б., Караханов Д. А.

студенти 2 курсу
факультету інформаційних
технологій і математики
ВНУ імені Лесі Українки

Шостак О. О.

студентка 5 курсу
факультету інформаційних
технологій і математики
ВНУ імені Лесі Українки

КОМПЕТЕНТІСНИЙ ПІДХІД У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ

Компетентності включають в себе не лише знання, а й навички, уміння, цінності та ставлення, які визначають здатність людини успішно вирішувати життєві проблеми, проводити професійну та подальшу навчальну діяльність.

Навчання, засноване на компетентності, визначається, як «підхід, який дозволяє залучати учнів просуватись вперед на основі їхніх здібностей, володіти навичками або компетентностями у своєму власному темпі, незалежно від навколишнього середовища. Цей метод розроблений з урахуванням різних можливостей до навчання і може привести до більш ефективних результатів учня» [3].

Компетентності включають явні, вимірювані, передавальні навчальні цілі, які розширюють можливості учнів. Завдяки більшій прозорості навчальних цілей діти несуть більшу відповідальність за свою освіту та збільшують можливість вибору способу навчання та демонстрації свого навчання. У цьому процесі вчителі також більше співпрацюють з учнями, оскільки вони посилюють свою спрямованість на те, що вони хочуть, щоб учні знали та вміли [3].

Ключовою характеристикою цього типу навчання є його зосередженість на оволодінні. У системі компетентісного підходу учням не дозволяється продовжувати навчання, поки вони не продемонструють володіння визначеними компетентностями, тобто бажані

результати навчання, які необхідно засвоїти. Таким чином, визначення компетентнісного навчання тісно пов'язане з засвоєнням знань. Якщо учні можуть продемонструвати, що вони вже володіють певною компетенцією або навичкою, за допомогою тесту або будь-якої форми попереднього оцінювання навчання, їм може бути дозволено перейти на наступний рівень компетенції. Учні можуть розвивати лише ті компетенції чи навички, що їм потрібні або можуть об'єднати цілий комплекс компетентностей у повну кваліфікацію, таку як сертифікат, диплом [1].

Реалізація компетентнісного підходу відкриває перед учнями багато можливостей, а також дозволяє, привчити дітей до самостійності та відповідальності за свої вчинки, уміння використовувати свої знання і навички в життєвих ситуаціях. Однак основна увага приділяється на знання, а не те для чого вони потрібні [1].

Переваги навчання на основі компетентності, те що учні отримують компетентності, необхідні для виконання своїх завдань, формують впевненість, коли їм вдається оволодіти конкретними компетентностями та отримують перелік компетентностей, яких вони досягли. Ще один плюсом є те, що час навчання використовується більш ефективно та результативно, більше часу на навчання приділяється роботі з учнем окремо або в невеликих групах на відміну від читання лекцій та більше часу на навчання присвячується оцінці здатності кожного учасника виконувати основні навички роботи [2].

Хоча навчання на основі компетентностей має ряд переваг, існують також деякі недоліки. Наприклад, те що заклади освіти змушені поступитись найголовнішому, оскільки у навчальних планах скорочуються базові дисципліни, досить складно визначити зміст дисциплін, які формують ті чи інші компетентності [2].

На практиці навчання на основі компетентності може приймати різні форми - єдиної моделі чи універсального підходу не існує. Хоча школи часто створюють свої власні системи, засновані на компетентності, вони також можуть використовувати моделі чи стратегії, створені державними освітніми процесом або зовнішніми освітніми організаціями. Компетентнісний підхід більш широко використовується в початкових класах, хоча все більше в старших класах застосовують цей підхід. Як і в разі будь-якої освітньої стратегії, деякі системи, засновані на компетентності, можуть бути краще розроблені або більш ефективні, ніж інші [3].

Компетентнісний підхід є головною ідеєю Нової української школи. Він включає в себе 11 компетентностей, якими повинен володіти учень початкових класів.

Можна стверджувати, що компетентнісний підхід включає в себе нове розуміння вчителем своєї професійної діяльності. Теперішній вчитель ставить за головну мету навчити учня свого предмету. Необхідно змінити спосіб викладання матеріалу та співпраці з учнем таким чином, щоб вчитель працював з учнем, а не з предметом. Сучасний вчитель повинен розвивати в учнях прагнення до самостійності, самоаналізу та самооцінки [1].

Компетентність учня базується на його знаннях, уміннях, а також на його досвіді та спроможності, щоб у житті побачити де ці знання можна застосувати. Образ компетентного учня має відбуватись шляхом залучення його до шкільного та інноваційного освітнього середовища закладу [1].

Головне завдання сучасної системи навчання - створення умов для якісної освіти, впровадження компетентнісного підходу - це найважливіша умова, що працює на підвищення якості освіти.

Список літератури

1. Стретович Олена Леонідівна. Компетентнісний підхід як основа реформування освітнього процесу у світлі концепції нової української школи. URL: <https://vseosvita.ua/library/kompetentnisnij-pidhid-ak-osnova-reformuvanna-osvitnogo-procesu-u-svitli-koncepcii-novoi-ukrainskoi-skoli-197114.html>

2. І. Родигіна. Компетентнісно спрямований педагогічний процес. URL: <https://ru.osvita.ua/school/method/1963/>

3. Proficiency-based learning. URL: <https://www.edglossary.org/proficiency-based-learning/>

УДК 378

Максимчук А. В.

молодший науковий співробітник
науково-організаційного відділу,
Військова академія (м. Одеса)

НЕДОЛІКИ ЗАКОНОДАВСТВА З ПИТАНЬ ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ

Академічна доброчесність, як категорія, вперше з'явилася в Україні у 2016 році з початком роботи Проекту сприяння академічній доброчесності в Україні – SAIP, а вже у 2017 році Законом України «Про освіту» було закріплено офіційне її визначення, як «сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень» [1].

Законом прописано яких саме принципів та норм повинні дотримуватися учасники освітнього процесу та відповідальність щодо їх недотримання. Опису самої системи забезпечення академічної доброчесності в зазначеному Законі немає. Перед закладами вищої освіти постало питання, яким чином впроваджувати систему забезпечення академічної доброчесності та з яких елементів вона складається.

У 2018 році Міністерство освіти і науки України у своєму листі «Щодо рекомендацій з академічної доброчесності для закладів вищої освіти» надало методичні рекомендації для закладів вищої освіти з підтримки принципів академічної доброчесності, які більше стосуються впровадження даної системи на викладацькому рівні та на рівні здобувачів вищої освіти. Методичні рекомендації містять наступні розділи:

- компетентності викладача, необхідні для ефективного навчання академічному письму;
- набуття студентами компетентностей з академічної доброчесності та навичок якісного академічного письма;
- робота з викладацьким колективом;
- санкції за порушення академічної доброчесності;
- етичний кодекс та етичну комісію;
- вимоги до письмових робіт;
- особливості перевірки на академічний плагіат дисертаційних робіт [2].

У 2019 році Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти представило «Рекомендації для закладів вищої освіти щодо розробки та впровадження університетської системи забезпечення академічної доброчесності» в яких вже більш детально прописано складові даної системи (нормативна база, структурні підрозділи та уповноважені комісії, інформаційна база, інструменти впровадження принципів академічної доброчесності, інструменти контролю додержання академічної доброчесності) та вперше визначені обов'язки та напрями щодо управління процесом дотримання академічної доброчесності на загальноуніверситетському рівні [3].

Підсумовуючи вищевикладений матеріал, зрозуміло, що на законодавчому рівні, з питань системи забезпечення академічної доброчесності, відсутні механізми впровадження зазначеної системи на рівні факультету та на рівні кафедри. Прогалини в цьому питанні гальмують активне впровадження системи забезпечення академічної доброчесності у закладах вищої освіти, створюючи проблеми нерозуміння розподілу повноважень за її впровадження та функціонування на кожному із рівнів (університетський, факультетський, кафедральний, викладацький, рівень здобувачів вищої освіти).

Список літератури

1. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII : станом на 21 листоп. 2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text> (дата звернення: 24.11.2021).

2. Щодо рекомендацій з академічної доброчесності для закладів вищої освіти. *Офіційний вебпортал парламенту України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v-650729-18#Text> (дата звернення: 25.11.2021).

3. Рекомендації для закладів вищої освіти щодо розробки та впровадження університетської системи забезпечення академічної доброчесності. *Національне агентство із забезпечення якості вищої освіти*. URL: <https://naqa.gov.ua/wp-content/uploads/2019/10/Рекомендації-ЗВО-система-забезпечення-академічної-доброчесності.pdf> (дата звернення: 25.11.2021).

УДК 371

Назарук А. Б., Караханов Д. А.

студенти 2 курсу
факультету інформаційних
технологій і математики
ВНУ імені Лесі Українки

Шостак О. О.

студентка 5 курсу
факультету інформаційних
технологій і математики
ВНУ імені Лесі Українки

МЕТОДИ НАВЧАННЯ В ІГРОВОМУ ФОРМАТІ

Швидкі темпи впровадження гейміфікації і використання ігрових елементів в освіті мають величезний вплив на результати і зацікавленість учнів. Гейміфікація розглядається, як застосування елементів ігрового дизайну в неігровому контексті з метою сприяти бажаній поведінці або вирішенню проблем. Гейміфікація в навчанні включає в себе використання ігрових елементів, таких як підрахунок балів, змагання між однолітками, командна робота, таблиці оцінок, щоб стимулювати залучення, допомагати учням засвоювати нову інформацію і перевіряти свої знання. Концепція гейміфікації спонукала провести безліч досліджень, за допомогою яких вчені намагалися зрозуміти її застосування в освіті та у всіх сферах життя. J. Kirriemuir та A. McFarlane провели одне з концептуальних спостережень в освітніх спільнотах по використанню цифрових ігор в освітньому середовищі. Їхні дослідження концептуалізації ігор та навчання з використанням технологій виявили кілька домінуючих областей або областей підходу до ігор для навчання. У їх спостереженнях виділяються три домінуючі теми досліджень ігор в освіті, а саме: розробка та використання ігрових елементів в освіті, застосування ігрових елементів в освіті і вплив гри [1].

З інноваціями в цифрових платформах і додаванням ігрових елементів концепція гейміфікації виникла як нова галузь дослідження. Незважаючи на критику цього слова і його феномена, гейміфікація прижилася. Відповідно, гейміфікація повинна зробити революцію в освіті, мотивуючи і залучаючи користувачів до бажаного результату. Оскільки не існує узгодженого визначення терміну гейміфікація, давно усталене і цитоване означення – «використання ігрового дизайну в неігровому контексті» [3].

Для більшості освітніх установ інформаційні системи є важливими факторами успіху у викладанні і навчанні. Успіх цих інформаційних систем в освіті полягає в тому, щоб студенти або кінцеві користувачі використовували впроваджені системи. Отже, виникає питання, як гейміфікація може мотивувати кінцевих і потенційних користувачів до використання інформаційних систем. Гейміфікація в інформаційних системах намагається використовувати елементи ігрового дизайну для поліпшення результатів навчання, зробити монотонні заняття більш цікавими і зробити завдання і навчання учнів більш захопливими. Таким чином, гейміфікація може принести користь в освіті, особливо для молодого покоління, яке очікує взаємодії між навчанням і іграми, а для установи – економії коштів і підвищення продуктивності [2].

Більшість теоретичних підходів, що лежать в основі ігрового процесу і гейміфікації, засновані на внутрішній мотивації. Використовувані теорії включають теорію самовизначення в її первісній або розширеній формі для вимірювання залученості та мотивації користувачів. Таким чином, теорія мотивації є найбільш помітною в дослідженнях гейміфікації [1].

У вітчизняній формі середньої освіти виникла ситуація коли учні володіють певним запасом знань та навичок, але не вміють чи не знають як та коли їх застосовувати на практиці. Тому в Новій українській школі було змінено освітню програму, щоб діти не просто мали певну базу знань, а вміли її використовувати. Новою українською школою визначено, що учні початкової школи краще засвоюють матеріал який викладено у ігровій формі. Модернізація освітньої програми в Новій українській школі повинна бути створена таким чином, щоб учні були упевненими в собі, вміли висловлювати власну думку, критично думати. Гру можна корегувати відповідно до теми викладення нового матеріалу, щоб подати його в зрозумілішій формі. Багато українських шкіл успішно використовують гейміфікацію в освітньому процесі, особливо в молодших класах. Ігри в навчанні використовують протягом багатьох століть, для навчання стратегічного мислення використовували шахи. Комп'ютерні ігри також культурно та технологічно вплинули на суспільство. В сучасній системі навчання зростає використання ігрових інструментів, для поширення освіти. Головна перевага ігрового навчання, це те що навички здобуті таким чином зберігаються значно довше, ніж знання із застосування інших методів [2].

Існує дві основні платформи які були створені для ігрового навчання:

1) Classcraft. Рольова онлайн гра із сучасною графікою та великим освітнім функціоналом. Ініціатором створення платформи був вчитель фізики, який хотів підвищити мотивацію учнів до навчання. За створення ігрової платформи взялися вчені із Канади у 2013 році. Classcraft — багатомовна платформа, її можна налаштувати багатьма мовами, зокрема англійською, французькою чи українською мовою. Завданням гри є якнайшвидше досягнути мети, тобто виконати певні завдання впродовж вивчення теми [3].

2) Learningapps. За допомогою цього онлайн-конструктора можна створювати ігрові завдання з будь-якої дисципліни. Для створення потрібно лише обрати шаблон та вписати свої завдання. Сервіс налаштовується 22 мовами світу. Для зручного використання передбачені зручні інструменти: календар, нотатки, дошка оголошень та груповий чат [3].

Список літератури

1. Kim S., Song K., Lockee B., Burton J. Gamification in Learning and Education. Springer, Cham 2018. 159 p.
2. Сергеева Л. Гейміфікація: ігрові механіки у мотивації персоналу. *Теорія та методика управління освітою*. 2014. № 2 (14). URL: http://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/metod_upr_osvit/v_15/14.pdf
3. Макаревич О.О. Гейміфікація як невід’ємний чинник підвищення ефективності елементів дистанційного навчання. *Молодий учений*. 2015. № 2 (17). С. 275–278. URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2015/2/357.pdf>.

**СЕКЦІЯ 2
SECTION 2**

**ФІЛОЛОГІЧНІ НАУКИ
PHILOLOGICAL SCIENCES**

Гусєва О. В.
магістрантка

Науковий керівник:

Аллахвердян Т. М.

канд. філол. наук, доц.

ДВНЗ ДДПУ «Горлівський інститут іноземних мов»

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ПЕРЕКЛАДУ ПОЕТИЧНИХ ТЕКСТІВ НА МАТЕРІАЛІ ПЕРЕКЛАДІВ ПОЕЗІЙ ВІКТОРА ГЮГО МАКСИМОМ РИЛЬСЬКИМ

Переклад є одним із найдавніших занять людини. Переклад – це передача змісту усного висловлювання чи письмового тексту засобами іншої мови. Разом з перекладом зіштовхуються різні культури та традиції, різні склади мислення, різні літератури, різні епохи та різні рівні розвитку. Нині переклад поетичних творів відіграє найважливішу роль у людській сучасності. Перекладач повинен прагнути найбільш адекватного і еквівалентного перекладу, незважаючи на те, що він не є носієм мови перекладу.

Поетичний переклад має на увазі переклад поетичного тексту, створеного однією мовою, за допомогою поетичного тексту мовою перекладу. Це передбачає те, що перекладач має створити новий поетичний текст, еквівалентний оригіналу за його концептуальною та естетичною інформацією, але використовує за потребою зовсім інші мовні, а часом і віршові форми.

Звісно, для перекладача виникають певні перепони під час перекладу поетичних текстів. Саме тому слід зазначити, що при роботі з поетичним твором перекладачеві необхідно бути максимально уважним до всіх особливостей авторського тексту. Але в процесі перекладу виявляються такі перешкоди, як розбіжність систем віршування мови оригіналу та мови перекладу, а також їх фонетичних, лексико-стилістичних та граматичних структур. З одного боку, перекладач повинен зберегти мовну норму та досягти еквівалентності тексту перекладу тексту оригіналу, а з іншого – відобразити емоційно-естетичний зміст твору.

Під час нашого дослідження було проаналізовано поетичні тексти французького поета Віктора Гюго та його переклади Максимом Рильським, зокрема лексико-семантичні трансформації до яких вдався перекладач.

Максим Рильський, український громадський діяч, відомий не тільки на теренах України, але й поза її межами. Максим Рильський позиціонував себе як поет, перекладач, публіцист, мовознавець та літературознавець.

М.Т. Рильський не розглядав переклад як суто лінгвістичну проблему, але наголошував на необхідності брати до уваги фонетичні, лексичні, синтаксичні особливості мови оригіналу. Неодноразово український перекладач підкреслював, що переклад повинен бути «творчим», тобто відштовхуватись від індивідуальності автора та оригіналу твору, але не губити свою унікальність.[1] Саме тому переклади поезій Віктора Гюго Максимом Рильським на українську мову можна назвати перлами перекладацької діяльності українського діяча.

Поезії Віктора Гюго для Максима Рильського були близькі, адже двох поетів поєднувала схожа історико-політична ситуація в країнах їх походження. Мабуть саме тому, Максим Тадейович взявся за переклади поезій «Мистецтво і народ» («L'art et le peuple»), «Stella», «До народу» («Au peuple»). [3]

Однак, під час перекладу даних поезій Максим Рильський зіштовхнувся з проблемою перекладу поетичного твору зі збереженням семантичних значень слів, тому вдався до лексико-семантичних трансформацій – генералізації, конкретизації та модуляції.

В кожному з наведених поезій автор дотримувався чітко поставленої задачі, та навіть з використанням певних перекладацьких прийомів зберіг сенс віршованого твору, його настрої та головну думку. Загалом, у перекладах поезій за допомогою прийому конкретизації було звужено сенс дієслів з широким значенням. Під час дослідження було виявлено, що лексико-семантичній трансформації – конкретизації – піддаються дієслова загального значення, які лише за контекстом твору набувають більш вузького значення: *aller, être, faire* та ін. У нашому випадку у строфі оригіналу *Des goëlands debout sur un escarpement* дієслово *debout* (стояти) у перекладі замінюється на дієслово збиратися: Чайки, зібравшись на кручі кам'яні. Збиратися має більш вузьке значення: Сходитися, з'їжджатися, злітатися і т. ін. в одне місце. *L'océan, qui ressemble au peuple, allait vers elle* (Назустріч їй пішов океан, схожий на людей) - Безмежний океан, подібний до народу, **Стелився** назустріч їй і тепло рожевів.; *dire* (говорити) – шептати та ін. Прийом генералізації зустрічався не менш часто: *Paupières, ouvrez-vous, allumez-vous, prunelles* (Повіки, відкрийтеся, засвітіться, зіниці) - **Очам** – розкритися і зорам –пильнувати; *Comme un oiseau céleste et fait d'une étincelle* (Як небесний птах із іскри) - Мов птиці з **полум'я** там споглядали вроду. Вживання модуляції (сміслового розвитку) перекладачем було використане найрідше, ось один з прикладів: *Et semblait avoir peur de la faire envoler* (І ніби боявся змусити її полетіти) - Неначе **обійнять** світило він хотів. Обійняти в даному аспекті означає захопити, заволодіти, втримати. [2;3]

Таким чином, ми дійшли висновку, що переклад поетичних текстів викликає вищенаведені труднощі для перекладача. При перекладі французької поезії Віктора Гюго для Максима Рильського виникло завдання передати оригінальний авторський стиль поета, використавши мінімальні лексико-семантичні трансформації: генералізацію, конкретизацію та модуляцію. За нашими висновками перекладач вдався до перетворень задля правильного інтерпретування змісту поезій Віктора Гюго за допомогою близьких для української дійсності лексико-семантичних еквівалентів.

Список літератури

1. Білодід І.К. Поетична мова Максима Рильського. Київ: Наукова думка, 1965. 174 с.
2. Рильський Максим. Зібрання творів: у 20-ти т. Київ, 1986. Т. 16. 460 с.
3. Гюго В. Мистецтво і народ. Збірник./ Віктор Гюго – Київ, 1985. 356 с

Коваль Т. А.

магістрантка,

Горлівський інститут іноземних мов
державного вищого навчального закладу
«Донбаський державний педагогічний університет»

Науковий керівник:

Аллахвердян Т. М.

докт. філол. наук, проф.,

Горлівський інститут іноземних мов
державного вищого навчального закладу
«Донбаський державний педагогічний університет»

НОВАТОРСТВО ПЕРЕКЛАДАЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МИКОЛИ ЛУКАША

Микола Лукаш – видатний український поліглот, уважний лексикограф та перекладач, відомий поет, письменник і драматург. Творчий доробок Миколи Лукаша почасти досліджують у літературознавчо-критичній рецепції, вивчаючи різні аспекти його діяльності за такими напрямками, як лексикографічний, мовознавчий, перекладознавчий, літературознавчий та бібліографічний, метою яких є цілісне й комплексне упорядкування творчих здобутків Миколи Лукаша в різних галузях культури, літератури і науки [7]. Особливо важливим та актуальним є дослідництво творчості Миколи Лукаша як перекладача, оскільки перекладна література відіграє важливу роль в нашому культурному житті і комунікативному просторі [2, 68–70; 3, с. 37].

Ім'я Лукаша пов'язане з новим етапом розвитку художньої літератури в Україні та творення перекладів, що склали десятки томів збірок під символічною назвою «Перлини світової лірики» (К. Шахова). Вклад Миколи Лукаша у справу художнього перекладу безперечний, він став потужним центром, у якому зосередилися талант і знання поета та професіонала. Майже неосяжним здається діапазон перекладацької діяльності українського поета, перекладача з 18 мов понад тисячі прозових і поетичних творів більше сотні авторів. В їх числі «Фауст» Й. В. Гете, «Бал в опері» Ю. Тувіма, «Дон Кіхот» М. де Сервантеса, «Декамерон» Дж. Боккаччо, «Пані Боварі» Г. Флобера, поезії Шекспіра, Р. Бернса, Ф. Шиллера, А. Б. Міцкевича та ін. З французької мови Лукаш переклав вірші таких видатних поетів, як В. Гюго, П. Верлен, Г. Аполлінер [5].

Відмітимо, що за останні десятиліття вченими написані й видані численні статті, значні наукові роботи, які розкривають перекладацький хист Миколи Лукаша. Серед них праці таких дослідників, як О. Воропай, О. Крушинська, В. Житник, В. Карабан, В. Савчин, Ю. Кіщенко, Х. Назаркевич, О. Равлінко, О. Галайбіда, М. Стріха.

Для перекладу Микола Лукаш добирав твори старанно та цілеспрямовано, що виявляє особливості його перекладацької концепції. Характерною рисою перекладацької діяльності Лукаша було те, що, зосереджуючись на всій творчості обраного письменника, він часто обирав для перекладу тільки один твір, інколи – декілька творів. Увагу Миколи Лукаша привертала переважно вершинні твори митців різних епох і народів, і найважливішим для нього, як перекладача, було зрозуміти та відтворити стиль кожного з творів, демонструючи у перекладі можливість перетину двох різних культур та висвітлюючи можливі напрямки реалізації потенційної сили рідної словесності [6, с. 44].

Безпосередній роботі над перекладом передувало ретельне вивчення оригіналу. Перш за все перекладач ознайомлювався з основами граматики тієї мови, з якої він робив переклад, із системою версифікації. Як зазначає Г.Кочур, Микола Лукаш надавав важливе значення поповненню свого словникового запасу з мови-джерела [4, с. 17–24]. Лексико-фразеологічна картотека, утворена цим українським поетом, заслуговує значної уваги та є джерелом для створення сучасних лексикографічних праць та вивчення історії української мови.

На думку М. Венгренивської, найістотнішою рисою перекладацького методу Лукаша, є уважне оволодіння оригіналом, сприйняття художньої концепції твору. Поет і перекладач, він сприймав кожного нового автора, якого перекладав, як співрозмовника, до якого необхідно прислухатися, щоб точно виразити закладений у «чужому» творі історичний зміст. В такому контексті відкривалися все уміння перекладача «осягнути замисел твору, актуалізувати чужу мову як свою» і передати «художню своєрідність двох культур» [1, с. 30].

В. Савчин, досліджуючи у своїй дисертації перекладацькі погляди Миколи Лукаша, приходять до висновку, що перекладацька концепція Лукаша спрямована на забезпечення цілісності української культурної полісистеми та повноцінне функціонування української мови. Для здійснення цієї мети Микола Лукаш звертався до класиків української літератури, до творчої скарбниці української мови, максимально використовуючи її лексичні, синтаксичні, образні резерви у своїх перекладах. Перекладач проводив цілеспрямований відбір мовних засобів з орієнтацією на жанрово-стилістичні особливості оригіналу, тяжіючи до призабутих, рідковживаних, розмовних форм, фольклорних ресурсів. Важливою особливістю поезики Миколи Лукаша є використання індивідуальних новотворів, що є джерелом художньої виразності, образності, експресивності перекладів [7].

Микола Лукаш показав своїми перекладами абсолютну цінність української мови, її потенційні можливості, активізував найширші пласти української лексики та фразеології, утвердив якісний новий рівень української перекладацької культури.

Список літератури

1. Венгренивська М. А., Некряч Т. Є. П'єса В. Шекспіра «Троїл і Крессіда» в українському перекладі (до перекладацького портрету Миколи Лукаша) // Теорія і практика перекладу: Респ. міжвід. наук. зб. К.: Вища школа, 1992. С. 30.

2. Жужгина-Аллахвердян Т.Н. Коммуникативные функции поэтического перевода // Східнослов'янська філологія: Від Нестора до сьогодення: матеріали VI Міжнар. наук. конф., Бахмут, 10 квітня 2018 р. Бахмут: вид-во Б. І. Маторіна, 2018. С. 68–70.

3. Жужгина-Аллахвердян Т.Н. Художественный перевод и переводоведение в контексте межкультурной коммуникации // Художні феномени в історії світової літератури: перехід мови в письменництво (Міжкультурний діалог). V Міжнар. наук. конф., 12–13 квітня 2019 р., Харків, 2019. С. 37.

4. Кочур Г. Майстри перекладу // Всесвіт. № 4. 1966. С. 17– 24.

5. Микола Лукаш: Моцарт українського перекладу: біографічно-бібліографічний та мистецький нарис / Л. М. Черноватий, В. І. Карабан, Б. І. Черняков та ін. Вінниця: Нова книга, 2019. 485 с.

6. Новикова М. Миф и антимиф: М. Лукаш // Новикова М. Міфи та місія. К., 2005. С. 40–48.

7. Савчин В.Р. Новаторство Миколи Лукаша в історії українського художнього перекладу: дис. канд. філол. наук. Київ, 2006. 234 с.

УДК:631.11

Білоусько Т. Ю.

к. е. н, доцент
доцент кафедри економіки та бізнесу

Попова Я. Р.

магістрант

Добриця Ю. П.

магістрант

Державний біотехнологічний університет

АКТУАЛЬНІСТЬ РОЗРОБКИ ТОВАРНОЇ ПОЛІТИКИ В АГРАРНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Основною метою аграрного товаровиробника є виробництво та реалізація продукції, а також отримання максимального рівня прибутку. Збут є одним із найважливіших елементів маркетингової діяльності підприємства і являє собою систему відносин в сфері товарно-грошового обміну між суб'єктами аграрного ринку. Ще на стадії виробництва кожен товаровиробник визначає обсяг та асортимент продукції, усвідомлює, що вироблений товар повинен знайти кінцевого споживача, а також отримати бажаний прибуток.

За даними державної служби статистики України, за останні 10 років відмічається суттєве збільшення кількості прибуткових підприємств. Так, аграрні підприємства, які отримали прибуток в 2020 р. склали 83,1% від загальної кількості підприємств проти 69,9% у 2010 р. [1]. Ми вважаємо, що це є, в тому числі, й наслідком адаптації аграрних підприємств до ринкових перетворень та запровадження на підприємствах маркетинг менеджменту.

Товарна політика підприємства є основою маркетингової діяльності, навколо якої формуються заходи, пов'язані з умовами виробництва продукції та методами її просування до кінцевого споживача. Товарна політика щільно пов'язана з плануванням і реалізацією заходів і стратегій щодо формування конкурентних переваг і створення таких характеристик продукції, які роблять її корисною для споживача, забезпечуючи при цьому прибуток підприємства [2].

Крім того, товарна політика охоплює широке коло питань виробничого і організаційного спрямування. Відповідно, для забезпечення конкурентоспроможності виготовленої продукції, необхідно здійснювати багато підприємницьких і маркетингових заходів.

Дослідники, визначаючи товарну політику як цілеспрямоване формування асортименту та управління ним, підкреслюють важливість урахування внутрішніх і зовнішніх чинників впливу на товар, його виробництво, просування на ринок і реалізацію, ціноутворення як засіб досягнення стратегічних цілей товарної політики, тобто розглядають її як елемент комплексу маркетингу підприємства [3].

Сільськогосподарське виробництво характеризується економічними особливостями, що здійснюють прямий та опосередкований вплив на збутову діяльність аграрних підприємств, які необхідно враховувати при організації їх збутової діяльності, та повинні знайти відображення у товарній політиці підприємства.

Товарна політика є ключовим елементом забезпечення конкурентоспроможності та економічної стійкості аграрного підприємства, оскільки саме економічно обґрунтована продуктова складова визначає здатність підприємства формувати конкурентні переваги на цільових ринках у тактичній та стратегічній перспективі. Стратегічна перспектива визначає подальшу спеціалізацію або диверсифікацію підприємства, а тактична перспектива окреслює конкурентну маркетингову стратегію управління.

У контексті маркетингової концепції товарну політику аграрних підприємств доцільно розглядати також, як базовий елемент стратегічного управління, адже моделі прийняття стратегічних рішень у процесі маркетингу, зокрема, матриця розвитку товару/ринку (І. Ансоффа); матриця конкуренції (М. Портера); матриця росту/ частка ринку (матриця BCG); модель привабливості / конкурентоспроможності (матриця Мак - Кінзі) ґрунтуються на виборі оптимальної для конкретного цільового ринку товарної пропозиції [4].

Крім того, за сучасних умов господарювання аграрних підприємств товарна політика може розглядатись як засіб мінімізації ризиків, оскільки з огляду на недостатній ступінь розвиненості ринкової інфраструктури аграрного ринку товаровиробники намагаються мінімізувати маркетингові та цінові ризики за рахунок оптимізації товарного асортименту відповідно до прогнозування кон'юнктури ринку. Специфічною особливістю аграрного маркетингу в Україні є те, що товарну політику та окремі функції маркетингу виконують не спеціально підготовлені до цього фахівці, а в основному самі підприємці. Тому виникає необхідність постійного підвищення кваліфікації фахівців та інформаційне забезпечення маркетинг менеджменту.

Список літератури

1. Сільське господарство України за 2020р. Відп. За вип. О. Прокопенко. Державна служба статистики України. К. 2021. 230с. URL:http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2021/zb/09/zb_sg_20.pdf
2. Камілова С. Р., Яцун Ю.Ю. Управління збутовою діяльністю. *Проблеми підвищення ефективності інфраструктури*. 2011. № 31. С. 28-33.
3. Дудар Т. П. Організаційно-економічні засади формування і розвитку системи агромаркетингу. *Економіка АПК*. 2005. № 10. С. 90–94.
4. Іващенко А.А. Особливості управління маркетинговою діяльністю в аграрній сфері. *Економіка АПК*. 2011. № 2. С. 11–14.

УДК 330.322.01

Гребенюк Н. О.
доцент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
Харківський національний університет
імені В.Н. Каразіна
Лобунець О. Г.
студент економічного факультету
Харківський національний університет
імені В.Н. Каразіна

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ІНВЕСТИЦІЙНОГО КРЕДИТУВАННЯ В УКРАЇНІ

Значення кредиту особливо вагоме на сучасному етапі розвитку економіки України, коли практично всім її ланкам не вистачає власних фінансових ресурсів. В розвинутих

економіках кредитне фінансування є найбільш поширеною формою залучення коштів за рахунок особливостей, що йому притаманні: різноманітність, достатність та швидкість залучення. Таку форму фінансування зазвичай використовують у процесі реалізації інвестиційних проектів з достатньою нормою рентабельності. А для довгострокових проектів найкращим видом є саме інвестиційне кредитування.

Інвестиційне кредитування має специфічні ознаки:

1. За кредитування об'єктом оцінювання постає насамперед не позичальник, а його інвестиційні наміри (інвестиційний проект), тому в кредитора виникає необхідність у детальному аналізі техніко-економічного обґрунтування інвестиційних заходів, що кредитуються [1].

2. Відсотки за інвестиційним кредитом не повинні перевищувати рівень дохідності за інвестиціями.

3. Строк кредиту залежить від строку окупності проекту.

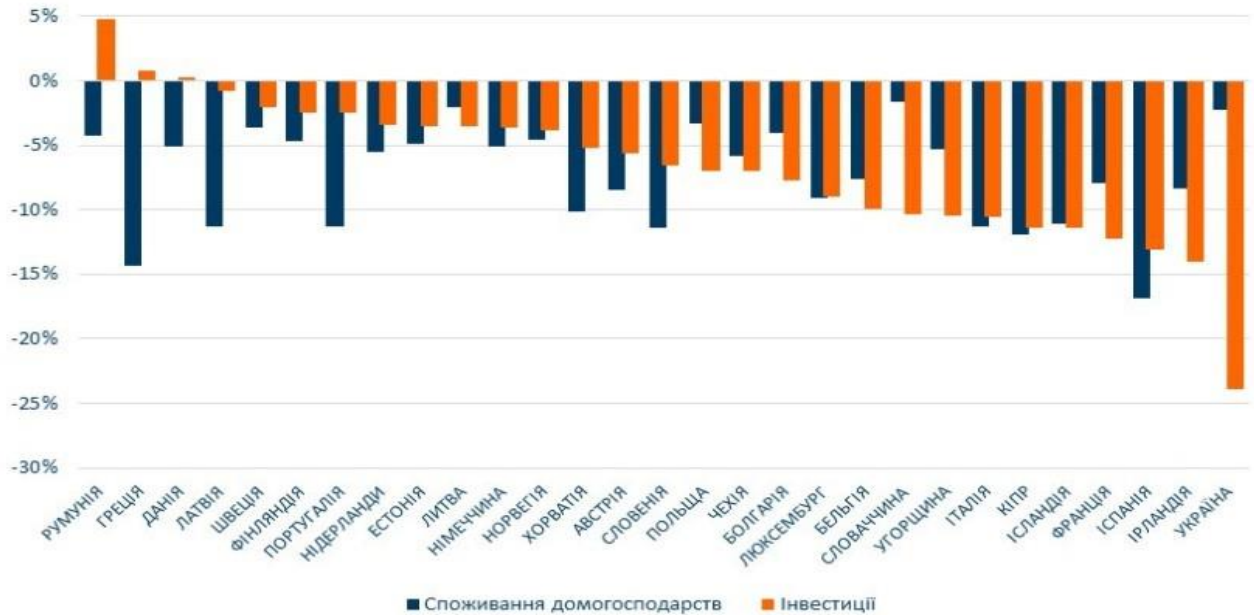
4. Інвестиційна позичка може бути видана з пільговим терміном відшкодування (на термін реалізації інвестицій), упродовж якого сплачуються лише відсотки за кредит, а основна сума відшкодовується у наступні періоди.

В основі реалізації ефективного механізму кредитування інвестиційних проектів лежить взаємозв'язок окремих його елементів (рис 1).

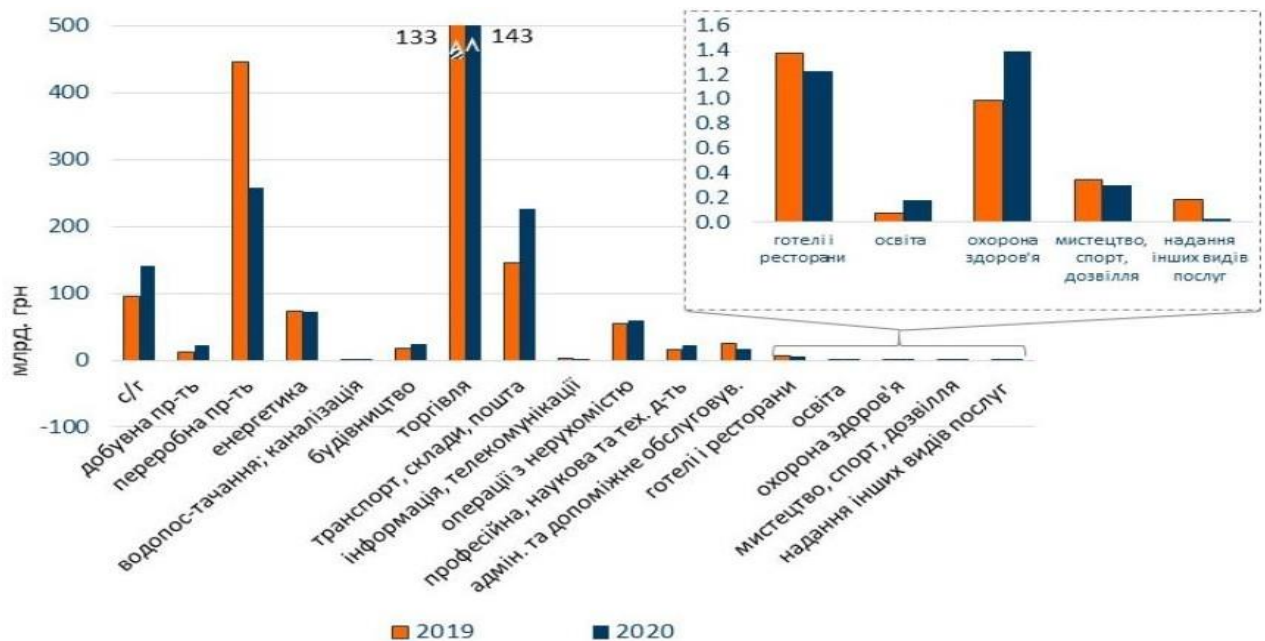
Рис. 1. Схема взаємозв'язку окремих елементів механізму кредитування інвестиційних проектів [2]

У 2020 році падіння інвестицій в Україні було вражаючим як в історичній перспективі, так і у міжнародному порівнянні (рис. 2). Це означає зниження і без того низької конкурентоздатності вітчизняної економіки. Однак, НБУ не може підтримати кредитування політикою кількісного пом'якшення, як розвинені країни, оскільки проблема не в нестачі ліквідності, а у невеликій кількості якісних позичальників.

Рис 2. Зміна споживання домогосподарств та інвестицій в Україні та країнах ЄС у січні-вересні 2020 року, % річних [3]

На відміну від країн ЄС, в Україні головним джерелом фінансування інвестицій є власні кошти підприємств (близько 70%). У 2019 році лише 7,5% (2020 - 6,2%) інвестицій були забезпечені позиками.

Рис 3. Обсяг нових кредитів за секторами економіки в 2019 - 2020 р. [3]

Торгівля залишається головним позичальником – торговельні підприємства у 2020 році отримали 65% нововиданих кредитів. (Рис. 3), що не дає розвиватися виробництву.

Виділення інвестиційного кредитування як важливого елемента в системі банківського кредитування зумовлене як специфікою сутнісного змісту інвестиційного кредиту, так і особливостями реалізації позичальником інвестиційних проектів.

Ризиковість та непрозорість бізнесу є не лише перешкодою для нетрадиційних монетарних інструментів, а й обмежує ефективність подальшого зниження облікової ставки [4].

Тому для подальшого здешевлення кредитування лише монетарного пом'якшення недостатньо. Потрібно впроваджувати заходи, які знизять іншу складову ставки – кредитний ризик. Це насамперед заходи спрямовані на покращення якості інституцій в Україні – побудова ефективної судової системи для ефективного захисту прав власності. А також зниження політичного втручання у бізнес та корупції. У поточних умовах ризику позичальників залишаються високими – зокрема й через непрозору чи «оптимізовану» фінансову звітність.

Таким чином, розвитку спеціалізованого, більш ризикованого для банків, аніж строкове, інвестиційне кредитування в Україні перешкоджають ряд факторів, серед яких основними є: недостатньо сприятливий інвестиційний клімат, відсутність економічної, політичної та ринкової стабільності, яка дозволяла б розраховувати на погашення заборгованості за рахунок майбутніх доходів від проекту, обмеженість ресурсів, які могли б бути використані для масштабного фінансування капіталомістких проектів.

За для розширення обсягів інвестиційного кредитування державні інституції повинні вирішити наступні завдання:

- поліпшення інвестиційного клімату й підвищення інвестиційної привабливості національної економіки;
- відновлення інвестиційного потенціалу та розвиток внутрішніх інвестиційних можливостей країни;
- посилення інвестиційної спрямованості банківської сфери і зміцнення кредитно-фінансового потенціалу інвестиційної діяльності;
- залучення іноземного капіталу в реальний сектор економіки;
- підвищення ефективності інвестиційної діяльності держави й удосконалювання механізмів її фінансування;
- вдосконалення відносин між державою і бізнесом.

Список літератури

1. Белоліпецький В.Г. Фінансовий менеджмент / В.Г. Белоліпецький. - М.: КНОРУС, 2006 - 448 с.
2. Панчишин С. М. Макроекономіка: Навчальний посібник. - К.: Либідь, 2002. - 614 с.
3. НБУ – інфляційний звіт [Електронний ресурс]: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/IR_2021-Q1.pdf
4. Пересада А.А., Майорова Т.В. Інвестиційне кредитування: навч. посібник. – К.: КНЕУ, 2002. – 271 с.

Деркач Р. С.

студент 4 курсу

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут ім. Ігоря Сікорського»

ОСНОВНІ ФОНДИ ПІДПРИЄМСТВА

В наш час основною метою з якою створюються та функціонують підприємства в ринкових умовах є отримання прибутку. В переважній більшості це здійснюється за рахунок створення додаткової вартості продукції шляхом об'єднання виробничих фондів та праці.

Таким чином всі виробничі сили підприємства можуть поділені на працю та засоби виробництва. До засобів виробництва відносять засоби праці (будівлі, обладнання, транспорт, споруди та інше) та предмети праці (сировина та природні ресурси). Досить часто замість класифікації на засоби та предмети праці використовують такі терміни як основні та оборотні фонди. В цій роботі будуть розглядатися лише основні фонди. Основні фонди є засобами праці, що функціонують в процесі виробництва довгий час, при цьому їх форма зберігається, а вартість цих фондів поступово переноситься на вартість продукції по мірі їх використання.

Основні фонди підприємства класифікують за такими параметрами як участь у виробничому процесі, ступінь участі у виробничому процесі, за правом власності та цільовим призначенням [1]. За участю у виробничому процесі основні фонди бувають виробничими (використовуються для здійснення господарської діяльності) та невиробничими (вирішення соціальних завдань). За ступенем участі у виробничому процесі поділяються на активні (здійснюють безпосередній вплив на предмети праці) та пасивні (забезпечують здійснення виробництва). В залежності від права власності бувають власні та орендовані. За цільовим призначенням: будівлі, споруди, інструменти, виробничий та господарський інвентар, машини і обладнання та транспортні засоби.

Для відшкодування зношення основних фондів використовується амортизація. Амортизація – це поступове перенесення вартості основного засобу на продукт, при виробництві якого він використовується. Для здійснення нарахування амортизації здійснюють розподіл основних фондів на групи: 1 група (до неї відносять будівлі, передавальні пристрої, споруди та їх компоненти); 2 група (транспортні засоби, побутові електромеханічні прилади та інструменти, меблі, офісне обладнання, інформаційні системи); 3 група (всі інші основні фонди). Норми амортизації для цих груп становлять відповідно 5, 25 та 15% [2]. Тобто за рік використання цих основних фондів можна здійснити відтворення основних фондів лише на цю частину від повної вартості основного фонду.

Отже, можна зробити висновок, що основні фонди є головною частиною підприємства, оскільки без них не можливо здійснювати створення додаткової вартості продукції та отримання прибутку. Для забезпечення успішного функціонування підприємства також потрібно зрозуміти, яким чином потрібно відтворювати вартість основних фондів за допомогою амортизації.

Список літератури

1. Нерстеренко В. Ю. Економіка виробництва [Електронний ресурс] / В. Ю. Нерстеренко, І. І. Токар // Харків. – 2012. – Режим доступу до ресурсу: <https://buklib.net/books/37292/>.
2. Економіка підприємства [Електронний ресурс]. – 2002. – Режим доступу до ресурсу: <https://library.if.ua/books/20.html>.

Доценко В. В.
здобувачка вищої освіти
Національний університет «Чернігівська Політехніка»

ІНТЕРНЕТ-МАГАЗИН, ЯК ОДИН З ВИДІВ ЕЛЕКТРОННОЇ ТОРГІВЛІ

Поняття «електронний бізнес» та «електронна комерція» виникли в США у 80-х роках ХХ століття. Це стало результатом попередніх ідей в інформаційній економіці, які послужили основою для створення мереж. [3]. Сьогодні електронні технології значно

розширили сферу застосування електронних засобів і почали розвивати новий напрям – електронний бізнес. У західних країнах її називають «економікою двадцять першого століття» [2].

Електронний бізнес є найбільш передовою частиною електронної комерції. Термін «електронна комерція» має багато визначень. Підсумовуючи всі визначення, можна сказати, що сутність поняття полягає в «організації процесу обміну товарів – грошей у формі купівлі-продажу на основі електронних технологій».

Комісія ООН з міжнародної торгівлі (UNCITRAL) дала більш широке тлумачення поняття «електронна торгівля»: «Електронна торгівля – це організація та технологія купівлі та продажу товарів і послуг в електронному вигляді з використанням телекомунікаційних мереж та електронних фінансово-економічних інструментів фінансових послуг»[2]. З юридичної точки зору прийнято проект Закону України «Про електронну комерцію» (реєстр. № 3114 від 17.02.2003 р.), який містить таке визначення: набуття та виконання прав та інших обов'язків у сфері підприємницька діяльність з використанням електронних засобів» [1].

На сьогодні, найбільш вживаною системою електронної торгівлі є система B2C (Business-to-Consumer), тобто бізнес до споживача. Система, що характеризується продажем товарів або послуг в роздріб, безпосередньо відразу на споживача. Це можуть бути розрахунки між онлайн-магазином і клієнтом, покупка навчальних курсів у зареєстрованих експертів, оренда програмного забезпечення і т.д. - будь-яка роздрібна угода між юридичними і фізичними особами [6].

Інтернет-магазин є однією з найпопулярніших бізнес-моделей електронної комерції системи B2C. Відмінними рисами інтернет-магазинів є їх здатність пропонувати набагато більшу кількість товарів і послуг, ніж у реальних магазинах, і надавати споживачам набагато більшу кількість інформації, необхідної для прийняття рішення про покупку. Також завдяки використанню інтернет-технологій можна налаштувати підхід до споживачів з урахуванням попередніх відвідувань магазину, зроблених у ньому покупок та використання інтернет-магазину як ефективного засобу маркетингових досліджень (опитування, конференції клієнтів тощо).

Основними вимогами, які споживачі хочуть бачити на сайті інтернет-магазину є його зручність, а саме зручна навігація, система посилань на товари та сам магазин, чіткий інтерфейс для вибору продукції чи послуг та найголовніше це невелика кількість дій для здійснення майбутньої покупки [5].

Чимало варіантів інтернет-магазинів існує. Створений в мережі інтернет-магазин може також бути і оффлайнним, тобто мати вже існуючий магазин. Також можливі варіанти, коли магазин створений онлайн і тільки починає свою діяльність в торгівлі оффлайн, даний магазин може як мати свій власний склад, так і не мати його взагалі, вони можуть працювати, наприклад, за системою дропшипінгу [4].

Бачимо, що інтернет-магазин заснований повністю на електронних технологіях, які допомагають йому стати більш зручним та ефективним по відношенню до звичайного магазину, вміщує в себе повний цикл комерційних послуг та допомагає збільшити ефективність продажів.

Список літератури

1. Висновок Головного науково-експертного управління URL:
www.rada.gov.ua:8080/pls/zweb/webproc4_1?id=&pf3511=14256
2. Електронна торгівля URL:
https://pidru4niki.com/18641210/marketing/elektronna_torgivlya
3. Міщенко В.І., Шаповалов А.В., Юрчук Г.В. Електронний бізнес на ринку фінансових послуг: Практик. посіб. – К.: “Знання”, КОО, 2003. – 278 с.

4. Поняття Internet-магазину та особливості його функціонування URL: https://pidru4niki.com/10931123/informatika/organizatsiya_tehnologiya_roboti_internet-magazinu#google_vignette

5. Шалева О.І. Електронна комерція. Навч. посіб. – К.: Центр учбової літератури, 2011. – 216 с.

6. Що таке електронна комерція? E-commerce для початківців URL: <https://www.interkassa.com/ua/blog/chto-takoe-elektronnaya-kommerciya-e-commerce-dlya-nachinayushchih/>

УДК 339.138 351

Крулевський А. В.
аспірант

Західноукраїнський національний університет

ВІДНОВЛЮВАЛЬНА ЕНЕРГЕТИКА ЯК ПЕРСПЕКТИВА РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ

Питання відновлювальної енергетики та перехід на екологічну діяльність різноманітних підприємств, організацій та компаній досить часто підіймається у багатьох країнах через екологічну загрозу та з метою покращення екологічної ситуації та майбутнього існування. Окрім того, відновлювальна енергетика на цей час є одним із перспективних та прибуткових напрямків розвитку підприємництва як в Україні, так і у світі [1].

Зокрема, варто взяти до уваги можливості розвитку підприємництва в Україні на основі відновлювальної енергетики. Зазначеному розвитку сприяє розроблення та впровадження державної політики щодо використання відновлювальної енергетики, а також значні загальні можливості з добування та використання альтернативної екологічної енергії. Крім того, варто також зазначити, що відновлювальна енергетика є перспективним та необхідним напрямком розвитку, оскільки значна частина енергії імпортується Україною, що наводить до висновку про значну залежність від енергетичних поставачань [2].

Дослідивши різноманітні джерела інформації, можна навести наступні позитивні аспекти та перспективні напрямки розвитку підприємництва у сфері відновлювальної енергетики в Україні:

- біоенергетика – сфера діяльності, яка полягає у виробленні енергії з біомаси. Даний напрямок є досить перспективним, оскільки в Україні є значна кількість біомаси, яку можна використовувати для вироблення біопалива, з якого буде отримана енергія;

- вітроенергетика – сфера діяльності, яка дозволяє отримувати енергію за допомогою вітру. Шляхом детального аналізу та ефективного розташування вітроелектростанцій, можна досягти значної кількості отриманої енергії. Одним з основних недоліків є невелика кількість територій, де їх можна розмістити;

- сонячна енергетика – один із найперспективніших та найефективніших напрямів розвитку підприємництва, через можливість широкого використання та економічної ефективності, а також значної кількості виробленої енергії. В Україні є значний потенціал, через можливість ефективного використання сонячних систем більш ніж 7 місяців на рік;

- гідроенергетика – сфера діяльності яка, також має значний потенціал, через використання ресурсів невеликих річок, яких є значна кількість в Україні. Також є перевагами екологічність, значний термін служби та можливості автоматизації [3].

Беручи до уваги вищезазначене, можна зробити висновок, що розвиток підприємництва в Україні на основі відновлювальної енергетики має значний потенціал, що дозволить отримувати економічну вигоду для підприємців, сприяти розвитку країни, залучати іноземні інвестиції, покращити екологічну ситуацію як в Україні, так і у світі.

Також, варто розглянути недоліки або проблеми розвитку підприємництва на основі відновлювальної енергетики:

- на державному рівні наявні плани та певні напрацювання щодо відновлювальної енергетики, проте не має досконалої та ефективної стратегії щодо розвитку та регулювання;
- проблеми із залученням іноземних інвестицій, через нестабільний економічний та політичний сектори держави;
- низьке стимулювання державою підприємців до розвитку екологічних напрямків та технологій у своїй діяльності [4].

Проте, незважаючи на зазначені проблеми та недоліки, Україна робить значні кроки у створенні ефективної стратегії та державного регулювання з метою переведення підприємництва в екологічну діяльність, а також залучення нових підприємницьких структур у розвиток та створення відновлювальної енергетики.

Список літератури

1. Рябенко В.В., Скідан В.В. Відновлювальна енергетика, як шлях до енергетичної незалежності України. *Електромеханічні та інформаційні системи : матеріали Всеукраїнської науково-практичної Інтернет-конференції молодих учених та студентів, присвячена 90-й річниці заснування Київського національного університету технологій та дизайну.*(м. Київ, 21 квітня 2020 року). Київ : КНУТД, 2020. С. 141-143. URL: https://er.knutd.edu.ua/bitstream/123456789/16619/1/EMIS_P141-143.pdf.

2. Лозинська І.В., Скрипник О.А., Скрипник Д.М. Сучасний стан та передумови розвитку відновлювальної енергетики в Україні. Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія «Економіка і менеджмент». Суми: СНАУ, 2019. Вип. 3(81). С. 12-15. URL: <https://snaujournal.com.ua/index.php/journal/article/view/73/68>.

3. Держенергоефективності України. Альтернативна енергетика. *Державне агентство з енергоефективності та енергозбереження України.* URL: <https://saee.gov.ua/uk/ae>.

4. Сотник І.М. Енергоефективність та відновлювальна енергетика в Україні: проблеми управління. *Монографія / за ред. І. М. Сотник.* м. Суми, 2019. С. 247. URL: https://essuir.sumdu.edu.ua/bitstream-download/123456789/78355/3/Sotnyk_2019.pdf.

УДК 338.488.2:640.4]:005.6

Лавриненко А.

здобувачка другого рівня вищої освіти
Бердянський державний педагогічний університет

Науковий керівник:

Леміш К. М.

к.е.н, доцент,
доцент кафедри менеджменту та адміністрування
Бердянський державний педагогічний університет

СИСТЕМА УПРАВЛІННЯ ЯКІСТЮ ПІДПРИЄМСТВ ІНДУСТРІЇ ГОСТИННОСТІ

На сьогоднішній день актуальною стала проблема щодо забезпечення достатнього рівня якості послуг на підприємствах індустрії гостинності та проблема їх не відповідності

міжнародним стандартам. На даному етапі Україна знаходиться на стадії розвитку готельної індустрії, їй не вистачає досвіду, тому виникає потреба перегляду засад управління на підприємствах індустрії гостинності з точки зору розроблення, забезпечення, досягнення та систематичного підвищення рівня якості послуг і повноцінного їхнього споживання.

Дослідженню питань формування систем управління якістю, підвищення якості готельних послуг присвячені роботи вітчизняних та закордонних авторів: В. Азара, С. Байлика, Р. Браймера, Н. Кабушкіна, В. Квартальнова, Ф. Котлера, М. Мальської, Г. Папіряна, Т. Сокола, Дж. Уокера та інших.

Для отримання належного рівня якості потрібні не тільки зацікавлені, кваліфіковані працівники, відповідна матеріальна база, але й відмінно налагоджена система менеджменту якості. Саме на цьому побудований успіх багатьох підприємств [3].

Сьогодні постає потреба визначення відповідного підходу до формування та розвитку системи менеджменту якості, адже одного бажання забезпечити якість послуг та обслуговування недостатньо, тому що від цього всього залежить перше враження гостя про готельне підприємство.

Система управління якістю – це сукупність організаційної структури, методик, процесів і ресурсів, необхідних для здійснення загального керівництва якістю [2].

Управління якістю – це безперервний процес, в який залучені всі організаційні рівні підприємства для того, щоб виявити очікування споживачів послуг (гостей) та визначити найкращий спосіб задоволення цих очікувань або навіть їх перевершення; скоординовані дії щодо спрямування та контролювання діяльності підприємств індустрії гостинності стосовно якості [2].

Система управління якістю – сукупність елементів, що забезпечують:

1. ефективне управління підприємством на основі маркетингу;
2. створення корпоративної культури;
3. впровадження стандартів технічної якості обслуговування;
4. впровадження стандартів функціональної якості обслуговування;
5. вхідний контроль якості на продукцію та послуги постачальників;
6. вихідний контроль якості послуг, що надаються в готелі (ресторані), та їхнього збуту посередниками [1].

Система управління якістю необхідна для забезпечення якості послуг підприємства індустрії гостинності і «налаштувати» цю якість на ту, яку очікують гості.

Впровадження системи управління якістю дозволяє отримати ряд переваг:

1. зменшити витрати готельного підприємства на надання послуг, підтримання якості, і тим самим підвищити його рентабельність;
2. більш ефективно задовольнити запити гостей;
3. вивести підприємство на нові, в тому числі міжнародні ринки з відповідною ціновою політикою;
4. підвищити конкурентоспроможність в умовах ринкової економіки;
5. стати більш привабливим для інвесторів;
6. забезпечити лояльність потенційних гостей і партнерів;
7. орієнтувати всі виробничі процеси на підвищення якості та безпечності;
8. удосконалювати інформаційну систему підприємства [1].

Коли готельне підприємство приймає рішення сформувати або впровадити систему менеджменту якості, керівництво повинно звернути увагу на деякі питання вибору моделі систем: чітко визначити мету формування системи на підприємстві; оцінити слабкі місця та проблеми, які існують; оцінити рівень компетентності персоналу; оцінити можливості

готельного підприємства з точки зору наявності необхідних ресурсів для впровадження тієї чи іншої системи; оцінити результативність впровадження. Кожне підприємство індустрії гостинності повинно мати свою неповторну систему, яка буде побудована у відповідності із вимогами міжнародних стандартів – це забезпечить конкурентну перевагу над іншими та привабить більше гостей.

Таким чином, формування та впровадження системи управління якістю дозволить забезпечити підприємству готельної індустрії якість послуг на належному або високому рівні, оскільки процес надання послуг стане більш керованим, більш високий конкурентний статус.

Список літератури

1. Впровадження систем управління якістю. 2018. Енергодарська міська рада: офіційний сайт. URL: <https://www.en.gov.ua/aktualyno/vprovadghennya-sistem-upravlnnya-yakstyu> (дата звернення: 20.11.2021).

2. Капінос Г. І., Бабій І. В. Операційний менеджмент: навч. посіб. К.: «Центр учбової літератури», 2013. 352 с.

3. Шаманська О. І. Система управління якістю як невід’ємна складова конкурентоспроможності підприємства. *Ефективна економіка*. 2014. №9. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=3363> (дата звернення: 20.11.2021).

УДК 657.01

Левкевич Д. С., Юшкевич В. С.
студенти 3 курсу,
ПолесГУ

ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ ЦИФРОВИЗАЦИИ БУХГАЛТЕРСКОГО УЧЕТА

Весь современный мир, экономика и такая область как бухгалтерский учет подвержены цифровой трансформации. В декабре 2017 года Президент Республики Беларусь подписал Декрет № 8 "О развитии цифровой экономики". Документ создает беспрецедентные условия для развития ИТ-отрасли и дает серьезные конкурентные преимущества стране в создании цифровой экономики XXI века.

В условиях цифровой экономики особое внимание уделяется обоснованию роли учетно-контрольных и аналитических процессов и формированию требований к организации учета, контроля и аналитической работы в новых условиях. В качестве основных направлений в развитии бухгалтерского учета в условиях цифровизации можно выделить следующие направления:

- изменение структуры бухгалтерских, финансовых, аналитических и контрольных подразделений и их связей в системе управления в условиях, которые предполагает цифровая экономика;

- применение облачных технологий в бухгалтерском учете и конкретизация требований к программным продуктам, которые могут быть использованы при осуществлении учетно-контрольных и аналитических процессов в условиях развития стратегического управления;

- расширение границ управленческого учета, в целях обеспечения прозрачности отчетности, всестороннего и своевременного выявления рисков;

- повышение квалификации и подготовке бухгалтеров, аналитиков, контролеров в условиях цифровой экономики, при постановке учетно-аналитических задач, используемых в управлении [3].

В качестве основного направления приоритетного направления рассматривается полная автоматизация учетных процессов. Многие организации и предприятия начали вести бухгалтерский учет, используя специальные программы, которые позволяют оптимизировать процесс учета, делая его более удобным в хранении, создании и анализе информации. Сейчас данные программы стали более распространены, ведь они позволяют бухгалтерии вести взаимосвязанные участки учета, а руководству – всегда иметь доступ к актуальной информации. Среди наиболее известных автоматизированных бухгалтерских систем можно выделить: «1С», «Галактика-Парус», «Инфософт», «Омега» и другие [2].

Одними из наиболее популярных технологий в условиях цифровизации становятся облачные технологии, которые обеспечивают предоставление компьютерных и информационных ресурсов, таких как память или вычислительные мощности, базы данных в качестве Интернет-сервиса. Простейшим примером облачных технологий является виртуальная память, например, Яндекс-Диск, Drop-Box, Google-drive. При помощи облачных технологий можно реализовать все традиционные задачи бухгалтерского учета: формировать первичную учетную документацию, вести финансовый, управленческий, налоговый учет и составлять отчетность, осуществлять расчеты налогов и страховых взносов.

Также одной из тенденций развития бухгалтерского учета в условиях цифровой экономики является внедрение западных систем автоматизации. Одной из самых востребованных зарубежных информационных систем является Oracle. Oracle Corporation – корпорация США по разработке программного обеспечения, вторая по величине после Microsoft. Это самая востребованная в зарубежной практике программа автоматизации бухгалтерского учёта [1].

В качестве основных проблем развития бухгалтерского учета в условиях цифровизации следует отнести: недостаточное развитие инфраструктуры, предполагающее доступ в Интернет, ПО, телекоммуникации, ведение электронного бизнеса и электронной коммерции с созданием соответствующих правовых основ для этого, соответствующей системы обучения; недостаточное развитие нормативно-правовой базы, регламентирующей осуществление финансово-экономической деятельности в условиях цифровой экономики; киберугрозы, выдвигающие задачи создания системы внутреннего контроля способной оперативно идентифицировать и предотвращать киберугрозы.

Таким образом, можно сделать вывод, что цифровая экономика оказывает колоссальное влияние на развитие бухгалтерского учета и бухгалтерской отчетности, и это влияние будет постоянно расти. Цифровая экономика открывает все больше возможностей для повышения качества и простоты составления отчетной информации, а также ее ценности для пользователей. Тенденция цифровизации дает уверенность, что будущее за цифровой отчетностью.

Список использованных источников

1. Пыхтеева И.В. Анализ программ автоматизации бухгалтерского учета по наиболее востребованным в условиях цифровой экономики критериям. *Наука и современное общество: актуальные вопросы, достижения и инновации: материалы VIII Международной научно-практической конференции*: в 2 ч.. 2020. С. 14-19
2. Цифровизация экономики. Журнал БИТ. Бизнес & информационные технологии. URL:<http://bit.samag.ru/uart/more/67>.
3. Свеженцева К.И., Ронжина М.А. Основные тенденции развития бухгалтерского учета в условиях цифровой экономики. *Мировой опыт и экономика регионов России: материалы XVIII Всероссийской студенческой научной конференции с международным участием*. Курск, 2020. С. 301-303.

УДК 338

Мартинюк А. Ю.

здобувач вищої освіти,
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

Кучерівська С. С.

к.е.н., доцент кафедри фінансів і кредиту,
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

СУЧАСНІ ТЕНДЕНЦІЇ НА РИНКУ СТРАХОВИХ ПОСЛУГ

На ринку страхових послуг як складової світової економіки, відбуваються постійні глобалізаційні процеси, вивільнюються товари та послуги, лібералізується капітал. Це сприяє усуненню бар'єрів у страховому бізнесі, реалізації інноваційних страхових механізмів відповідно до потреб страхувальників, вдосконаленню процесів діяльності страховиків.

Стан ринку страхових послуг у кожній країні оцінюють за обсягами та темпами зростання реальних страхових премій. Так, лідерами світового ринку відповідно до цього показника є «США – 4,56 трлн. дол. США страхових премій на рік у 2020 р. (3,46 трлн. дол. США у 2019 р.), Китай – 673 млрд. дол. США (617 млрд. дол. США у 2019 р.), Японія – 487 млрд. дол. США (459 млрд. дол. США у 2019 р.), Великобританія – 457 млрд. дол. США (336 млрд. дол. США у 2019 р.)» [1].

За даними Міжнародної асоціації органів нагляду за страховою діяльністю (IAIS) останні два роки відбувається зниження темпів приросту обсягів страхової діяльності навіть серед найбільш розвинених країн світу. Серед причин цих процесів називають ряд макроекономічних та фінансових факторів, зокрема, зменшення процентних ставок на ринках капіталів через низькі темпи інфляції, що у свою чергу негативно впливає на прибутковість страховиків.

Як відмічено в огляді небанківського фінансового сектору НБУ кількість страховиків в Україні у 2020 р. порівняно з 2016 р. зменшилася на 100 компаній (310 компаній у 2016 р., 210 – у 2020 р.). Лише у 2020 р. з українського страхового ринку пішло 23 страхові компанії, що спричинило зменшення сукупних валових страхових премій за 2020 р. на 12%, до 45184,9 млн. грн. При цьому, активи страховиків у 2020 р. порівняно з 2019 р. збільшилися на 1059 млн грн. (порівняно з 2016 р. збільшилися на 8 849 млн. грн. (15,7%) [2]. Вважаємо, що вітчизняний страховий ринок, як і ринки різних країн світу, в 2022 році ще гостро буде відчувати наслідки локдауна та обмежень.

У той же час, варто відмітити позитивний зовнішній вплив на страховий ринок України. Завдяки досвіду і практиці іноземних страховиків, відкритості економік, вдосконаленню державного нагляду за страховою діяльністю українці можуть отримати більшу кількість страхових послуг, ліпшої якості. Протягом останнього часу, спостерігаємо зменшення вартості страхових послуг, термінів обробки заяв і виплати страхового відшкодування завдяки ком'ютеризації та активного використання хмарних технологій, застосуванню інформаційних технологій.

Веб-сайти стали невід'ємною частиною організації роботи страхових компаній. Страховики активно використовуються омніканальні комунікації, хмарні технології, відеотелефонії, відеохостинги, програми захисту особистої інформації клієнтів з використанням технології блокчейн, створення електронних профілів клієнтів.

Клієнти страхових компаній за допомогою ботів, додатків, різних платформ можуть автоматично перевіряти інформацію стосовно дійсності страхових полісів (електронні поліси ОСЦВВТЗ), виконання умов договору, дій страховика з виплати відшкодування. До того ж технологічні продукти страховиків дають можливість страхувальникам брати активну участь у визначенні причин і розмірів збитків при настанні страхових випадків.

Настпною тенденцією розвитку страхового ринку України буде вдосконалення, оптимізація державного нагляду за страховою діяльністю. НБУ, як уповноважений наглядовий орган, активно працює у цій, новій для нього сфері. Впроваджуються нові підходи і технології аналізу і контролю з урахуванням світових та європейських вимог і норм.

Отже, карантинні обмеження, спад економіки негативно впливають на страховий ринок, однак страховики, які активно застосовують інформаційні технології, продукти іншуртех змогли оперативнo відреагувати на певний спад у діяльності та будуть мати значні переваги у найближчі роки. При цьому важливою є співпраця з різними фінансовими організаціями та ІТ-компаніями з метою створення і пропонування новітніх фінансово-страхових продуктів.

Список літератури

1. World Insurance Marketplace. Insurance Handbook. URL: <https://www.iii.org/publications/insurance-handbook/economic-and-financial-data/world-insurance-marketplace>
2. Статистика страхового ринку України. URL: <https://forinsurer.com/stat>

УДК 336.671

Лузан М. О.

магістрант кафедри економіки і підприємництва
Поліський національний університет

РЕЗЕРВИ ЗРОСТАННЯ ПРИБУТКУ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ АТ «ЖИТОМИРСЬКИЙ МАСЛОЗАВОД»

Ефективна діяльність підприємства можлива за умови його рентабельності, оскільки прибуток є основним джерелом подальшого розвитку та дає можливість успішної адаптації до умов, що змінюються, підвищує фінансову стійкість та інвестиційну привабливість. Чим більше прибуток, тим реальніше досягнення цілей підприємства. Прибуток забезпечує безперервність бізнесу, що в сучасних умовах є одним із пріоритетних напрямків стратегічного та оперативного управління. Проблема підвищення рентабельності особливо актуальна в умовах економічної нестабільності ринкових відносин. Мета максимізації прибутку є першочерговою і необхідною для підприємств. Однак у зв'язку зі зміною умов розвитку економіки та функціонування бізнесу з'являються нові проблеми та нові можливості, що потребують додаткових досліджень та виявлення нових поглядів на фактори, що впливають на прибуток підприємства – резерви його збільшення.

Акціонерне товариство «Житомирський маслозавод "Рудь" є лідером серед українських виробників морозива. "Морозиво №1" – це не тільки рекламний слоган, а й мета діяльності підприємства. Тому продукція підприємства не тільки відповідає потребам, а й перевершує очікування споживачів. Навіть найвибагливіші з них знайдуть свій смак в асортименті продукції. Підприємство забезпечене командою висококваліфікованих керівників, які мають спеціальну підготовку та багаторічний досвід. Збалансована стратегія, надійна команда та високий рівень менеджменту дозволяють підприємству досягати значних

**Збірник тез доповідей Міжнародної науково-практичної конференції
«Стратегічні пріоритети розвитку науки, освіти та технологій»**

результатів. Традиційна відданість компанії "Рудь" високим стандартам якості управління забезпечила розробку, впровадження та сертифікацію систем екологічного менеджменту, якості та безпеки харчових продуктів підприємства. Сучасні методи управління, якими володіють менеджери дозволяють системно працювати над удосконаленням діяльності підприємства, що в кінцевому підсумку призводить до підвищення конкурентоспроможності підприємства (табл. 1).

Таблиця 1

**Основні економічні показники господарської діяльності
АТ "Житомирський маслозавод"**

Показники	Роки			2020 р. до 2018 р.	
	2018 р.	2019 р.	2020 р.	+/-	%
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), тис. грн.	2202992,00	2466638,00	2603192,00	400200,00	18,17
Валовий прибуток, тис. грн.	583652,00	777647,00	726091,00	142439,00	24,40
Чистий прибуток, тис. грн.	138203,00	148061,00	147557,00	9354,00	6,77
Середньооблікова чисельність працівників, ос.	873	1194	1250	-131,00	-11,96
Середньорічна вартість:					
– необоротних активів	930992,50	990057,00	1071109,50	140117,00	15,05
– оборотних активів	448065,00	496521,00	609343,00	161278,00	35,99
Фондовіддача, грн.	0,44	0,41	0,39	-0,05	-11,27
Коефіцієнт оборотності оборотних активів, оборотів	2,40	2,30	1,90	-0,50	-20,86
Продуктивність праці, тис. грн.	2523,47	2065,86	2082,55	-440,92	-17,47
Рентабельність господарської діяльності, %	8,70	8,14	7,59	-1,11	-

Джерело: складено за даними фінансової звітності підприємства

Виходячи з наведених та розрахованих управлінських показників, можна стверджувати, що політика підприємства щодо подальшого економічного розвитку є правильною та доцільною. Потрібен час, щоб продовжувати знаходити оптимальний баланс між ресурсами підприємства та необхідними для отримання стійких позитивних фінансових результатів. Тому для покращення прибуткової діяльності на перспективу доцільно запропонувати такі резерви збільшення прибутку підприємства. Керівництву АТ "Житомирський маслозавод" слід звернути увагу на збутову політику, собівартість продукції, підвищення ефективності діяльності підприємства щодо прискорення обороту матеріальних та фінансових ресурсів, забезпечення доходу не тільки від операційної діяльності, а й від фінансової та інвестиційної діяльності. Обов'язковим є підвищення ефективності використання наявних та прискорення технічного прогресу щодо оновлення виробничих технологій. Контролінг витрат має стати ключовим фактором отримання прибутку для АТ "Житомирський маслозавод". Вищому менеджменту АТ "Житомирський маслозавод" слід звернути увагу на формування фінансових результатів від основної діяльності, а саме на такі резервні

фактори: обсяг продажів (ринки збуту, обсяг виробництва, ринкова кон'юнктура, запаси), собівартість реалізації окремих товарів (ціни та матеріали), асортиментну структуру продукції, що реалізується (ринки, ринкові умови), ціни реалізації (рівень інфляції, якість продукції, час реалізації, ринки)тощо.

За останні три роки АТ "Житомирський маслозавод" перебуває у досить стабільному фінансовому стані, проте максимізація чистого прибутку потребує застосування комплексного підходу. По-перше, існує резерв збільшення різниці між ціною продукції та вартістю її виготовлення, що полягає в тому, що зростання ціни товару перевищує зростання витрат на його виготовлення. Реалізація цього резерву пов'язана з підвищенням якості продукції. По-друге, резерв збільшення добутку обсягу виробництва та одиничного прибутку, який полягає в тому, що, зростання одного фактора перевищує спад іншого фактору, в результаті чого підсумок - кінцевий фінансовий результат –чистий прибуток – збільшується.

Список літератури

1. Компанія «Рудь». Офіційний сайт. URL: <https://rud.ua/company/about/> (дата звернення: 25.11.2021).

Naumova M. A.

PhD (Physics and Mathematics)

Head of the Department of Economic and Management Analytics

Vasyl' Stus Donetsk National University

Stepaniuk V. L.

Student

Vasyl' Stus Donetsk National University

HOW THE PANDEMIC CHANGED THE ECONOMY IN UKRAINE

The first lockdown, in 2020, greatly reduced business activity. The movement of people fell by about 20-40 percent, depending on where they went. Retail trade decreased. Revenues of enterprises in the field of trade and entertainment decreased. Industries such as air transportation and the hotel business felt absolutely horrible.

It was a single lockdown, in contrast to European countries, where strict restrictive measures were also introduced in the autumn. Therefore, he did not have such a devastating effect on the economy. After that, the indicators in most industries quickly recovered to the pre-quarantine level. This applies to real estate prices, and the number of vacancies, and the level of wages, and retail trade, and turnover, checks and more [1].

What has suffered the most are the industries that have not been able to recover from the global pandemic during the year. This is passenger transport - they are still at a very low level. This is tourism, which is also quite significantly requested. The situation with exports and imports turned out to be interesting. Our exports are mainly raw materials, and they have not fallen so much in volume. At the same time, imports fell significantly more than exports. Therefore, the trade balance in Ukraine has improved.

This uncertainty and uncertainty about what will happen next, what the government's reaction will be, has had a very bad effect on investment. 2020 is probably one of the worst in the recent history of Ukraine in terms of investment. People were very careful about this, many froze investment programs until it became more or less clear how the government would behave, how the situation with the virus would develop - and, consequently, with consumer demand. The fact

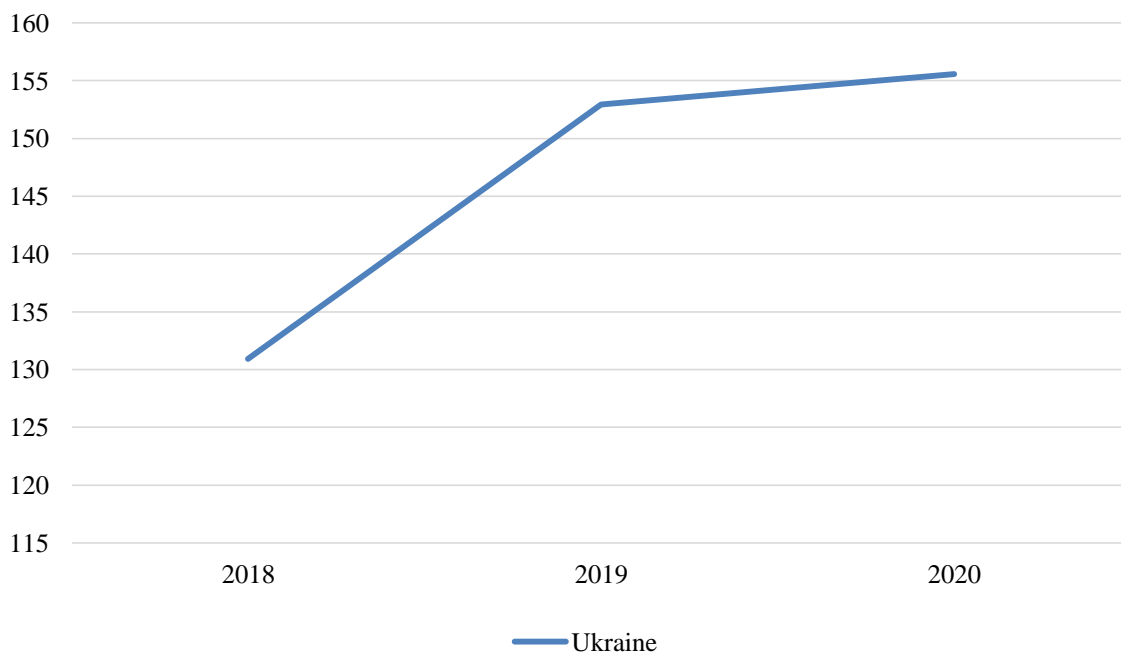
that investments have been suspended is, of course, very bad for the economy: it is holding it back [2].

The January 2021 lockdown has just ended. It is too early to talk about its results. We are only now receiving estimates of economic activity for the past week, which can provide us with our partners for the tracker - it's checks in the network "Privat24", in POS-terminals, it's information about the movement of people from Apple and Google. Displacement has declined, but we understand that this was influenced not only by lockdown, but also by two other factors - holidays and weather conditions (lockdown was freezing).

No economist can tell you how much the economic situation in Ukraine has been affected by government payments of UAH 8,000. That is, people were given money, those who really needed it were able to hold out for a while. This is such an image-positive step on the part of the authorities.[3] But no one will appreciate the economic effect. Decisions about the appropriateness of other business support measures will be made on the basis of common sense and not on the basis of economic estimates or modeling, as such models are very complex. Ukraine will have another long-term effect from pandemics, crises and lockdowns - stratification. Poorer families with children have far fewer opportunities than wealthy families.

Because the problems of vulnerable families are that the mother has to quit work, sit with the child at home, and the child does not have a laptop or other device to access distance learning.

That is why such a very difficult school year for children from vulnerable families can further deepen inequality in society.

Figure 1. GDP in billions on Ukraine 2018-2020 period, \$ [4]

Ukraine will not be able to regain its potential in less than 3 years, as small and medium-sized businesses are actively fiscalizing, and the country's GDP began to fall before the pandemic, which indicates the ineffectiveness of this fiscal policy. Using an IMF study, the fall in GDP was 7.70%, equal to \$ 50-54 billion. To return to the "pre-quarantine" level of economic development according to independent analysts

Ukrainian companies need from 1 to 2 years to eliminate the risk of the second wave of infection. This data somewhat optimistic, as they do not take into account the lost potential of economic development and the factor of constraints that have not yet been removed from the

service sector and others. Given the level of development of the country, its economic policy and the lost potential for development during quarantine, it can be concluded that for recovery of the economy and its entry into the promising level of the country will take from 2 to 3 year with effective economic policy, creation of mechanisms for its implementation and implementation control tasks.

References

1. Conversus / Ukraine, 2020. 122 p.
2. Official site of the World Bank. URL: <https://databank.worldbank.org/>.
3. Website of the Ministry of Economy of Ukraine. URL: <https://www.me.gov.ua/?lang=uk-UA/>.
4. Unctad Stats. URL: <https://unctad.org/>.

УДК 330

Польова О. О.

Чернівецький національний університет
імені Ю. Федьковича

РОЛЬ КУЛЬТУРИ В СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ КРАЇНИ

У сучасних умовах культура відіграє роль важливого соціального механізму, який здійснює формування людського капіталу та забезпечує існування соціальних громад, її характеристики визначають особливість форми самоорганізації людини та соціальної спільноти, впливають на природу регулювання процесу життєдіяльності колективу.

Дослідженням цієї проблематики займалися такі вітчизняні та зарубіжні вчені як: Бураковський І. [1]; Пінковська Г.В. [2]; Хитра О.В; Бучаста Л.О [3] та інші.

Культуру можна розглядати в трьох аспектах, а саме: 1) як важливу частину середовища формування та розвитку особистості. У цій здатності культура є важливим фактором формування людського капіталу; 2) Як економічний сектор, що використовує ресурси та генерує економічну діяльність. 3) Як суспільний інститут, вона є не тільки продуктом суспільного розвитку, а й одним із фундаментальних чинників суспільного розвитку. (рис.1).

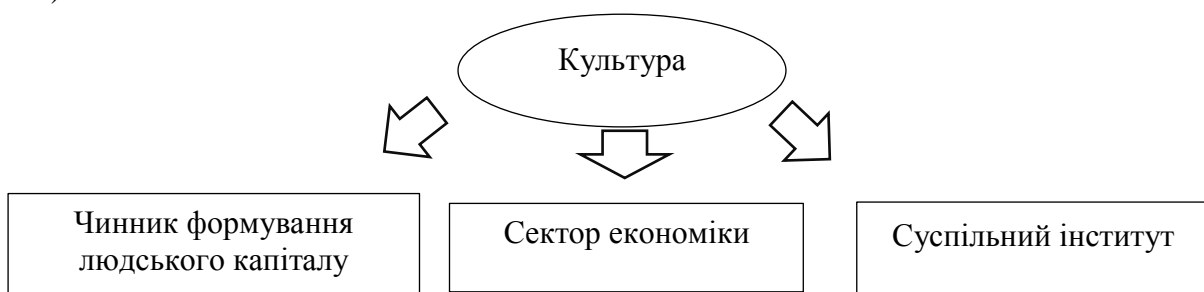

Рис. 1. Три виміри поняття культури

Складено автором на основі [1]

Культура як особлива сфера економічної діяльності впливає на соціально-економічний розвиток країни через формування і розвиток людського потенціалу шляхом підвищення якості загальної робочої сили, створення сприятливих умов для праці та відпочинку, розвитку та повного використання здібностей особистості, формування та розвитку

творчості тощо. [3, с. 38]. Все це в свою чергу забезпечує підвищення дієздатності робочої сили і більш високу його економічну віддачу.

За сучасних умов траєкторію суспільного розвитку визначає саме людський потенціал та його якісні характеристики. Водночас характеристикою сфери культури є культуротворча діяльність, яка безпосередньо спрямована на розвиток здібностей і задоволення потреб людей. Тому культура відіграє важливу соціальну функцію, збагачує внутрішній світ людей, робить життя людей змістовним і свідомим. За рахунок підвищення творчого потенціалу основної продуктивної сили суспільства, культура здійснює прямий та опосередкований вплив показ на економічні і соціальні процеси табл. 1.

Таблиця 1

Вплив культури на економічні і соціальні процеси

Вплив культури	Економічний	Соціальний
Прямий	– Зростання продуктивності праці – Приріст ВВП – Створення робочих місць – Базова інфраструктура для розвитку інших сфер діяльності – Створення умов для повноцінного відпочинку та розвитку особистості	– Культурна ідентичність, самосвідомість – Соціальні інвестиції – Духовний розвиток – Розвиток творчих здібностей – Формування різних зразків і моделей соціальної поведінки
Непрямий	– Використання культурних ресурсів всіма сучасними технологіями бізнесу та менеджменту – Створення корпоративних послуг та умов для реалізації бізнесу – Формування позитивного іміджу країни для інвесторів через інтенсивне культурне життя	– Формування громадянського суспільства, здатного до саморозвитку – Невичерпне джерело творчих ідей для майбутніх поколінь – Інтелектуальний та емоційний розвиток дітей та молоді – Соціальні комунікації

Складено автором на основі [2, с. 10]

Внесок галузі культури до ВВП України за дослідженням ЮНЕСКО знаходиться на рівні 4 %, в свою чергу зайнятість населення у культурних закладах знаходиться на рівні 3,17 %, що відповідає європейським показникам, проте при цьому є великий потенціал розвитку цього сектору в економіці країни.

Культурні та творчі галузі генерують 2250 млрд. дол. доходів та 29,5 мільйона робочих місць. Найбільші доходи отримують телебачення (477 млрд. дол. США), образотворче мистецтво (391 млрд. дол. США) та преса (газети та журнали, 354 млрд. дол. США). Найбільшими роботодавцями є образотворче мистецтво (6,73 млн.), книговидавництво (3,67 млн.) та музичне мистецтво (3,98 млн [1].

На сучасному етапі суспільного розвитку особливо важливими завданнями, які має вирішувати культура, є:

- 1) Формування високого рівня суспільної свідомості, що зможе усунути зневажливу поведінку до людини, як до особистості, та сприятиме розвитку індивідуальності;
- 2) Задоволення духовних потреб людини;
- 3) Надання актуальної та достовірної соціальної та науково-технічної інформації всім верствам населення;
- 4) Покращення рівня морально-психологічного та емоційного стану суспільства;

5) Збереження довкілля, захист навколишнього середовища та забезпечення життєдіяльності майбутніх поколінь людства.

Передумовою розвитку країни з ринковою економікою є динамічна рівновага між розвитком соціально-культурної сфери і рівнем розвитку економіки. Для підтримки цієї динамічної рівноваги необхідно забезпечити:

- пропорційність між видатками на розвиток культури і темпами росту національного доходу;
- стимулювання попиту на відповідні товари та послуги культурно-креативного сектору;
- збереження надбань і модернізація всіх сфер культури;
- підтримку культурних проєктів в рамках транскордонної співпраці за рахунок Європейського інструменту сусідства;
- створення об'єктів з високою доданою вартістю за рахунок використання культурного потенціалу;
- сприяння популяризації національних брендів;
- стимулювання розвитку туристичного бізнесу як галузі, яка сприяє популяризації національної культури;
- сприяння створенню мережі бізнес-інкубаторів та мережі культурно-мистецьких просторів;
- впровадження в систему освіти курсів з основ культури та мистецтвознавства;
- формування інституту культурного та креативного інвестора;
- розбудова інституційних спроможностей Українського культурного фонду, Українського інституту книги, Державного агентства України з питань кіно та інших;

Усе це має привернути увагу людей до культури як до одного з важливих інструментів суспільно-політичного, економічного та соціального розвитку. Водночас на новому етапі суспільного розвитку виникає питання формування інноваційної культури, яка створює основу для подальшого розвитку інноваційного культурного середовища, яке здатне сприймати та генерувати інновації в інших суспільних сферах життя.

Список літератури

1. Економічна привабливість української культури / Бураковський І. та ін.: Аналітична доповідь. Київ., 2019. URL: https://uaculture.org/wp-content/uploads/2020/01/203377_analinyadopovid-z-dodatkamuy_ekonomichna-pryvablyvist-ukrayinskoji-kultury.pdf.
2. Пінковська Г.В. *Роль сфери культури у соціально-економічному розвитку регіонів країни. Культура народів Причорномор'я*. 2013. № 254. С. 7–12.
3. Хитра О.В., Бучаста Л.О. Соціально-культурні аспекти розвитку людського капіталу. *Журнал «Молодий вчений»*. 2020. № 4 (80). С. 34–41.

УДК 339.7

Скробатун К. В., Крестьянчик Ю. Г.
студентки 3 курсу,
факультет економіки і фінансів
Полесский государственный университет

НЕОБХОДИМОСТЬ ВНЕДРЕНИЯ МЕЖДУНАРОДНЫХ СТАНДАРТОВ ФИНАНСОВОЙ ОТЧЁТНОСТИ (МСФО) В СОВРЕМЕННОЙ ЭКОНОМИКЕ

На сегодняшний день ключевым направлением трансформации бухгалтерского учета является адаптация действующей национальной системы учета к установленным требованиям международных стандартов отчетности.

Характерными чертами второй половины XX в. и начала XXI в. считается специализация и разделение труда, кооперирование производства между множеством государств. Экономика различных стран начали активно интегрироваться в единое мировое экономическое сообщество.

Потребность в соизмеримости данных при учёте, производимом во многих государствах, была вызвана интернационализацией экономик. По этой причине возникла необходимость введения международной стандартизации национальных систем бухгалтерского учета.

Любому государству, заинтересованному в международном экономическом сотрудничестве, нельзя игнорировать общемировые тенденции интеграции, несмотря на то, что многие экономические процессы в странах с переходной экономикой имеют значительные отличия от аналогичных процессов в развитых странах. На современном этапе идею унификации финансовой отчетности реализовывают международные стандарты финансовой отчетности (МСФО), которые создаются специализированными международными организациями.

На данный момент в международной экономике лидирующие позиции разделяют две системы стандартов: американская – US GAAP (США ГААП) и Международные стандарты финансовой отчетности – IAS/IFRS (МСФО), разработанные Советом по международным стандартам финансовой отчетности (Лондон). [1]

Как правило, каждая отдельная страна имеет определённые стандарты в финансовой отчётности, однако некоторые из них получили широкое мировое распространение. Таким образом, американские стандарты US GAAP приобрели мировое значение, так как американский фондовый рынок составляет более 50% общемирового рынка капитала.

Более пятидесяти стран мира, в числе которых и государства Европейского союза (ЕС), Содружества Независимых Государств (СНГ), приняли стандарты МСФО для составления финансовой отчетности общепринятого образца.

Основой МСФО является представление о ведении бухгалтерского учёта для управления финансовыми вложениями и потоками со стороны инвестора или кредитора. Это и отличает его главным образом от традиционного учета, который ведется уполномоченным лицом, действующим в интересах собственника для фиксирования экономической деятельности. Такого рода различие определило основные направления развития МСФО: приоритет баланса; отказ от исторической стоимости; замена концепции собственности концепцией контроля; переход от учета имущества к учету ресурсов. [2]

Что касается юридической формы, МСФО не приобрело статус акта, закреплённого на законодательном уровне, – это свод правил, имеющих рекомендательный характер, целью которого считается унификация принципов, используемых компаниями, банками, предприятиями для формирования и представления финансовой отчетности.

В современном финансовом учёте МСФО быстрыми темпами становятся неким способом доступа к международному рынку капитала. В случае, если предприятие ведёт соответствующий учёт, оно имеет возможность использовать источники средств, направленные на его развитие. В то же время, это этот путь относительно кропотлив и долгов.

Во-вторых, большое количество компаний на рынках многих стран осуществляет свою деятельность с иностранными инвестициями, для включения в отчётность материнской компаний которых, необходима трансформация отчётности.

Компании, находящиеся в странах, которые следуют стандартам МСФО, а также инвесторы, сотрудничающие с ними, имеют большую выгоду от использования данной

системы. Это обусловлено большей вероятностью привлечения зарубежных инвестиций в компанию. [3]

Также международная практика трансформации учёта выявила, что отчетность, согласно требованиям МСФО, более информационно насыщена и удобна в использовании. Стоит отметить, что в результате опроса 80% пользователей во Франции считают использование международных стандартов более подходящим для рационального функционирования предприятия.

Сегодня бухгалтерский учет многих национальных экономик находится в стадии приспособления к международным стандартам, что в последующем приносит экономическую выгоду в международном сотрудничестве.

Несмотря на то, что международные стандарты отчетности не обязывают страны чётко придерживаться данных норм, их неоспоримое значение состоит в том, что без их использования субъектам крайне затруднительно строить взаимовыгодное сотрудничество, привлекать иностранные инвестиции, выходить на мировые биржи. В результате можно сделать вывод о необходимости уделять должное внимание процессу трансформации национального законодательства в области бухгалтерского учета и отчетности в соответствии с международными нормами.

Список литературы

1. МСФО и белорусские банки: интеграция в мировую экономику. *Банкаўскі веснік*. С. 57. URL: <https://www.nbrb.by/bv/articles/1378.pdf>.

2. Трансформация бухгалтерской отчетности по МСФО. URL: <https://i-ias.ru/blog-ias/tpost/lmoasb3bl1-transformatsiya-buhgalterskoj-otchetnost>.

3. МСФО (международные стандарты финансовой отчетности). URL: <https://www.1cashflow.ru/standarty-otchetnosti-msfo>.

Соляник Л. Г.

к. е. н., професор,

НТУ «Дніпровська політехніка»

Шилов А. О.

студент

НТУ «Дніпровська політехніка»

ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ В УМОВАХ FINTECH ТРАНСФОРМАЦІЇ

Фінансові технології або фінтех (англ. мовою від «financial technology», скорочене «FinTech») являють собою порівняно нову галузь не тільки в Україні, але і у всьому світі. Зростання популярності фінтеха почалося у 2008 році, коли світова фінансова криза та її наслідки змусила фінансові компанії скорочувати витрати. У зв'язку з цим почали з'являтися стартапи і нові бізнесмоделі, здатні задовольнити запити вимогливих клієнтів [1].

Фінтех відкриває величезні можливості для всіх суб'єктів фінансової сфери. Він забезпечує клієнтам зниження витрат, платежі в реальному часі, більш широкий вибір послуг та більшу зручність. Фінтех може сприяти розширенню доступу до фінансування для фізичних осіб, малих та середніх підприємств, недостатньо охоплених фінансовими послугами. Розкриваючи позитивний вплив фінансових технологій для всіх його суб'єктів, дослідники відзначають зростання конкуренції на ньому, консолідацію інформаційних

технологій фінансовими організаціями для диверсифікації свого бізнесу, зменшення інформаційної асиметрії та підвищення ефективності ціноутворення, розширення набору фінансових послуг та кола потенційних клієнтів, забезпечення фінансової доступності в країнах з економікою, що розвивається і розвиненою економікою.

Поряд з вищезазначеними перевагами використання фінансових технологій в Україні має ряд недоліків: недостатній рівень нормативного регулювання внаслідок використання фінтех компаніями відмінних від традиційних установ бізнес-моделей; спонтанність прийняття рішення споживачами онлайн-послуг; обмеженість доступу у користувачів для здійснення онлайн-операцій [1].

Необхідно зауважити, що по відношенню до світового фінтеху ринок України знаходиться на етапі зародження. Фактично, найбільшим фінтехприкладом в країні був АТ "ПриватБанк" (до націоналізації), технологічні послуги якого випереджали не лише локальний український ринок, але й європейський. Станом на 2019 рік основними напрямками фінтеху України за даними проекту Агенції Сполучених штатів Америки з міжнародного розвитку "Трансформація фінансового сектору" є платежі та грошові перекази, технології та інфраструктура, кредитування та маркетплейси. Проте за статистичними світовими та українськими дослідженнями пандемія COVID-19 призвела до збільшення користувачів мобільних смартфонів та зростання електронної комерції, що у свою чергу, призвело до швидкої адаптації цифрових платежів у світі та Україні

Найбільшими гравцями на українському ринку фінтех є банки. Ефективний розвиток національного ринку фінтех в значній мірі залежить від співпраці й партнерства банків з фінтех компаніями, які інтенсивно працюють над розвитком фінансових технологій. За статистикою, 79% банків мають системи, з якими складно інтегруватися, і тільки 6% банків досягли бажаного ROI від колаборації з фінтех.

В Україні найбільш технологічні банки, зокрема Ощадбанку, Укргазбанку, Райффайзен банку Аваль, Альфа-банку, Укрсиббанку, ПУМБ, ОTR bank мають спільні проекти з фінтех компаніями. Винятком є лише ПриватБанк, який має власний потужний центр розробок. ПриватБанк продовжує активну діджиталізацію своїх послуг і фінансових сервісів, які давно вже вийшли за межі класичного банкінгу та формують в Україні нову цифрову екосистему на стику фінансових послуг, ритейлу та е-комерс. Крім того ці банки мають власні центри інкубації і акселерації стартапів – вони розраховують отримати від них гарну віддачу у вигляді інноваційних продуктів і сервісів, які можна впровадити у себе. У найближчий рік, на думку експертів, основними сферами співпраці банків та фінтех-компаній будуть платіжні сервіси, системи штучного інтелекту, великі дані, автоматизація бізнес-процесів та кібербезпека.

Національний банк активно працює над створенням в Україні повноцінної фінтех-екосистеми з інноваційними фінансовими сервісами та доступними цифровими послугами. Її створення передбачає сталий розвиток інновацій, посилення конкуренції на фінансовому ринку, перехід до Cashless economy, а також підвищення фінансової грамотності споживачів та бізнесу. Вирішенню поставлених стратегічних задач створення фінтех-екосистеми сприятиме приєднання Національного банку України до Глобальної мережі фінансових інновацій (Global financial innovation network, GFIN), основною місією якої є: сприяння співпраці та обміну досвідом з питань інновацій між фінансовими регуляторами; покращення співробітництва у сфері фінтеху між регуляторами і бізнесом.

Це дасть можливість українському центрбанку підвищити рівень проникнення інновацій до фінансового сектору та сприятиме реалізації завдань Стратегії розвитку фінтеху в Україні до 2025 року. Сподіваємося на подальші успішні кроки у напрямі ефективного розвитку фінтеху завдяки участі у Глобальній мережі фінансових інновацій.

Адже цей міжнародний інформаційний хаб регуляторів та центробанків опікується розвитком Fintech, RegTech, SupTech та іншими інноваціями, що підвищують захищеність, безпеку та доступність фінансових послуг, а також рівень комунікацій між регуляторами та гравцями цього ринку

Література

1. Global FinTech Adoption Index 2019. URL: <https://asd-team.com/blog/global-fintech-adoption-index-2019-report-highlights/>.
2. Стратегія розвитку фінтеху в Україні до 2025 року. Офіційний сайт НБУ, 2021. Режим доступу: <https://bank.gov.ua/ua/about/develop-strategy/fintech2025>

УДК 330.82:336.7

Царан О. С.

студент

Одеський національний університет

імені І. І. Мечникова

Бичкова Н. В.

к. е. н., доцент,

доцент кафедри світового господарства

і міжнародних економічних відносин

Одеський національний університет

імені І. І. Мечникова

KEY COMPONENTS OF BEHAVIORAL FINANCE AND MAIN BIASES

Behavioral Finance was formed at the intersection of behavioral economics, traditional finance, and psychology with neuroscience. It is important to consider each of the components separately.

1. Cognitive psychology

Traditional finance is very much focused on the concept of risk. However, they only quantify and analyze the risk itself on an ad hoc basis, using sophisticated tools such as yield deviation or beta testing. In traditional finance, the risk is a mathematical phenomenon. What he does not take into account is how the investor perceives risk from a psychological point of view and the unique context of his situation and experience – he sees risk as something external, when in fact it is a concept that helps people understand and cope with the uncertainties and dangers of life, and each person sees it differently. Thanks to the discoveries of cognitive psychology, behavioral finance can view risk as a multi-factor phenomenon with various dimensions, including the probability and amount of damage, the perception of Justice, trust, or fear. Understanding cognitive dissonance, temporal preferences, and other behaviors have been very valuable for research in behavioral finance.

2. Behavioral economics

Behavioral economics has been the most important building block of behavioral finance, as it reveals inconsistencies in human behavior and classical economic theory about the usefulness and rational analysis of available alternatives. It has identified some elementary patterns of behavior used in financial decision-making, such as the binding effect or some significant anomalies, such as hyperbolic discounting, discounting incompatible with expected gains and expected losses, as well as with smaller and larger results, forecast bias, and many other models. They represent a

valuable challenge for traditional finance, which focuses on time and the future, and can contribute to the creation and testing of models that predict prices, earnings, cash flows, or dividends, taking into account how the time aspect is assessed and how choices are made in this regard. Behavioral economics shows very clearly that humans are definitely not and may not even be "logical machines" [1].

3. Evolutionary Biology and neuroscience

Neuroscience and Evolutionary Biology explore the human brain and how it has changed throughout human development. The most important and valuable contribution of neuroscience and evolutionary biology to the development of behavioral science in general and behavioral finance, in particular, is the understanding it brings to understanding the connection and interaction between emotions and cognition. As mentioned above, traditional finance sees emotions as a contributing factor to making bad decisions, assuming that removing emotions from the decision-making process should lead to better decisions—using rational, structured logic should bring better results. It is certainly true that sometimes emotions do lead to wrong decisions in finance and other areas, and this is also one of the main areas of behavioral finance.

The next important aspect of behavioral finance is the set of underlying biases that occur when making every decision. There are six main types of traps or biases that an investor falls into: perspective theory, heuristics, misinterpreted randomness, biased attitude to herd actions, overconfidence, confidence, and insufficient reaction [2].

We should start with the theory of perspectives, the authors of which are Conneman and Tversky, including the founders of behavioral finance, and in 2002 they received the Nobel Prize in economics for it. The perspective theory states that people make decisions based on benefits and losses, not end results, and set benchmarks and make appropriate decisions [3]. People have different estimates of profits and losses. Perspective theory develops the fact that when faced with risky choices that lead to profit, investors experience a strong aversion to risk and therefore prefer less risky but less profitable decisions. On the contrary, when investors are faced with risky choices that lead to losses, they tend to take much more risk if it allows them to reduce losses. In other words, we can say that this alternative choice theory, in which different values are assigned to gains and losses rather than end results, in which decisions are related to the probability of an event, can be the subject of fundamental biases and heuristics.

According to heuristic theory, decision-makers use heuristics to avoid the risk of loss in uncertain situations. Heuristics are shortcuts (abbreviations) that the brain creates to simplify the decision-making process, and they are increasingly common in today's rapidly changing society. These shortcuts can range from Innate processes that the investor may not be aware of, or consciously chosen rules of thumb that help with decision-making. Heuristics allow people to speed up decision-making compared to rational processing of available information. In general, these heuristics are useful and useful when time is limited, but sometimes they lead to distortion [3].

Another mistake that many investors make is that they pay too much attention to random events and conclude that there are causal factors behind these random events, which is called the representativeness heuristic [2]. In addition, investors constantly receive investment ideas from a variety of sources, such as mass media, brokers, magazines, and websites. Without the ability to know, analyze, and master the basics of all companies, investors may be tempted to invest in unknown securities, but provide them with much better opportunities than those in their portfolios. Investors fall into the herd trap simply by following what others are doing with their investment decisions.

Concluding it is important to state that the combination of all the three above – cognitive psychology, behavioral economics, and evolutionary biology and neuroscience which brought to the classical economics the behavioral aspect allowed people to improve economic models for better real-world representation.

References

1. Olsen, R. A. , Toward a theory of behavioral finance: implications from the natural sciences. *Qualitative Research in Financial Markets*, 2(2), 100–128, 2010. URL: <https://ideas.repec.org/a/eme/qrfmpp/v2y2010i2p100-128.html>
2. Hufbauer G.C., Cimino C., Moran T., NAFTA At 20: Misleading Charges And Positive Achievements. Peterson Institute For International Economics, 2014. URL: <https://www.piie.com/publications/policy-briefs/nafta-20-misleading-charges-and-positive-achievements>
3. Kahneman, D., & Tversky, A., Prospect Theory: An Analysis of Decision under Risk. *Econometrica*, 47(2), 263, 1979. URL: <https://www.jstor.org/stable/1914185>

УДК 338. 48-44 (1-22) (477. 44)

Табенська О. І.

к. е. н., старший викладач
кафедри менеджменту ЗЕД,
готельно-ресторанної справи та туризму
Вінницький національний аграрний університет

ПЕРСПЕКТИВНИЙ РОЗВИТОК КЛАСТЕРІВ СІЛЬСЬКОГО ТУРИЗМУ В УКРАЇНІ

На сучасному етапі, в умовах трансформації глобальних економічних процесів, саме інтеграція основних та додаткових підрозділів в єдину комплексну структуру, забезпечить збереження існування виробництва, чи надання послуг, в цілому. Кластер виступає каталізатором регіональної інтеграції, популяризації цінностей, створених людиною протягом усієї її історії, та відіграє важливу роль у формуванні національної самосвідомості, консолідації суспільства.

Водночас, кожен регіон за допомогою туристичних кластерів розкриває свої ідейні, культурно-історичні, побутові цінності, і на цій основі кластер слугує засобом збереження національних надбань, виховання нових поколінь та є важливим інструментом досягнення взаєморозуміння і співпраці, збагачення культур різних народів. Через кластерні технології формується єдине комплексне уявлення про регіон, яке за допомогою інструментів територіального маркетингу трансформується в імідж [1, с. 17-23].

Головним завданням під час створення умов для формування і розвитку регіонального кластера є завдання підвищення привабливості території для зовнішніх економічних агентів через використання диференційованої регіональної економічної політики й оптимізацію розміщення чинників виробництва. Завдання органів державного управління в регіоні – створити такі умови, за яких ресурси і потенціал територій використовувалися б найбільш оптимальним чином (на основі поєднання спеціалізації і процесів кооперації).

У контексті рішення даного завдання, на території Вінницької області визначаємо зони і центри, які могли б стати вузловими елементами того, що формує туристський кластер. З погляду розвитку туризму і його просторової диференціації в області виділяють два типи

зон, що включають центри туристської активності: опорні (основні) й автономні (другорядні) туристські зони [2, с. 92-96].

Провідні вітчизняні вчені-економісти Мальська М. та Зінько Ю. досліджують концептуальні засади формування кластерів сільського туризму в Україні, їх структури та функціонування. Сільський туризм країни перебуває в стані організаційно-економічних та маркетингових викликів конкурентного туристичного ринку. Для сільського туризму актуальним є впровадження проєктів інноваційного типу, спрямованих на удосконалення і просування його продуктів і місцевостей, у тому числі пов'язаних з формуванням кластерних структур.

На основі аналізу специфіки структурних елементів та системних зв'язків у кластерних об'єднаннях, вивчення наукових та статистичних джерел, аналізу практичного досвіду створення та функціонування кластерної моделі у туристичній сфері пропонується наступна класифікація туристичних кластерів: типи кластерів за цілями і характером діяльності; за регіональною належністю учасників; за особливостями створення та функціонування туристичних кластерів [3, с. 8-23].

"Зелені маршрути" – нова форма екологічного туризму, яка включає багатофункціональні маршрути природної і культурної спадщини, що проходять уздовж природних екологічних коридорів, річок, історичних торгових шляхів, тощо. Такий туризм сприяє збереженню природи, запровадженню здорового способу життя, розвитку регіону.

24 березня 2021 року в приміщенні Крижопільської селищної ради відбулось друге організаційне засідання учасників громад. На порядку денному зібрання у Крижополі була розробка та підписання офіційної угоди щодо створення кластера "Південне Поділля" з перспективою приєднання регіону до мережі європейських велосипедних маршрутів у межах екологічного Дністровсько-Бузького коридору "Смарагдовий Шлях" [4].

Отже, системний вплив сільського туризму на економіку сільських територій відбувається через системні ефекти (економічний, соціальний, етнокультурний, особистісний, екологічний) та системні зв'язки з суб'єктами інших видів економічної діяльності (сільськогосподарськими підприємствами, виробниками продуктів харчування, магазинами, закладами розміщення, будівельними компаніями, майстрами народних промислів, перевізниками, мисливськими, рибними та кінними господарствами тощо) [5, с.118-122].

Список літератури

1. Коляденко С.В. Формування іміджу регіону в умовах розвитку туристичних кластерів. *Економіка і організація управління*. № 3 (31). С. 16-23.
2. Левицька І.В. Розвиток туристсько-рекреаційного потенціалу регіону як основа формування туристичного кластера. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Вип. 9. 2016. С. 92-96.
3. Мальська М. Типи і моделі кластерів сільського туризму в Україні. *Вісник Київського національного університету культури і мистецтва*. 2018. Вип. 2. С.8-23. URL: <http://tourism.knukim.edu.ua/article/view/154397> (дата звернення: 14.11.2021).
4. Реалізація еколога-туристичного кластеру "СМАРАГДОВИЙ ШЛЯХ". URL: <https://krzgomada.gov.ua/news/1627030322/> (дата звернення: 15.01.2020).
5. Белей С.І. Особливості розвитку сільського туризму та їх вплив на розвиток сільських територій Карпатського регіону. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2015. Вип. 10. Ч.2. С. 118-122.

УДК 37.015.31

Друк М. С.
здобувач вищої освіти
факультету психології та спеціальної освіти
Салюк М. А.
ORCID ID: 0000-0002-6143-350X
к. психол. н.,
доцент кафедри
агальної психології та патопсихології,
Дніпровський національний університет
імені Олеся Гончара

ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ НАВЧАННЯ СТУДЕНТІВ В УМОВАХ ВИКОРИСТАННЯ ДИСТАНЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Карантинні обмеження, спровоковані розповсюдженням коронавірусної інфекції (COVID-19), торкнулися і роботи навчальних закладів. З 2020 року освітній процес здійснюється переважно шляхом використання дистанційних технологій. Навчання в режимі онлайн має свої особливості, виявлення та врахування котрих сприятиме покращенню якості надання знань та стану учасників цього процесу.

Під дистанційним розуміється навчання, яке має такі особливості:

- суб'єкти розділені у просторі, іноді у часі;
- реалізується з урахуванням передавання та сприймання інформації у віртуальному середовищі;
- забезпечується спеціальною системою організації навчального процесу та методикою розробки навчальних посібників і стратегій викладання;
- передбачає використання електронних чи інших технологій комунікації [1].

Навчання з використанням дистанційних технологій вимагає від студентів більшої самостійності в оволодінні знаннями, оскільки зменшується контроль зі сторони викладачів. При цьому важливу роль грають сформована суб'єктивна позиція студента, що передбачає активне і свідоме особистісне ставлення до поточної навчальної діяльності та психологічну готовність до самостійної роботи [3]. Існує декілька рівнів такої готовності:

- високий (переважають пізнавальний та професійний мотиви);
- проміжний (мають місце різні мотиви, актуалізовані різними проблемами);
- низький (переважає зовнішній мотив, наприклад, необхідність здати іспит) [2].

Зважаючи на вимушене збільшення активності студента, у ході дистанційного навчання розвиваються його навички пошуку необхідної інформації, її обробки, структурування, розширюючи тим самим можливості загального інтелекту та мислення [3].

Особливий вплив на психологічний стан студента має відстань між ним та викладачем, через яку з'являється відчуття більшої розслабленості. Однак у процесі такого навчання стають актуальними проблеми соціалізації через обмеження живого спілкування. Важливим стає забезпечення постійного контакту студентів один з одним задля підтримки вміння працювати у колективі та виконувати різні соціальні ролі. Наявність якісного зворотнього зв'язку від викладача та його активна взаємодія зі студентами також є необхідною, оскільки лише за умови комунікації обох сторін освітнього процесу можливе створення віртуального освітнього простору студента, який відображає взаємозв'язок усіх сфер його особистості

(поведінкової, інтелектуальної, емоційної, ціннісно-сміслової та ін.). Цей простір стає інструментом формування нового соціокультурного досвіду студента та розширюється внаслідок його психічної діяльності [1].

Навчання в умовах використання дистанційних технологій дає можливість у процесі імітації соціальної реальності з мінімальним ризиком відпрацьовувати навички, отримувати знання та досвід, уникнути можливого психологічного дискомфорту (наприклад, виступаючи не перед аудиторією, а онлайн).

Однак в ситуації дистанційного навчання доцільним є психологічний супровід, який, враховуючи його особливості, допоможе створити максимально комфортні умови як для викладачів, так і студентів, а також у разі необхідності забезпечить їм психологічну допомогу.

Аналіз публікацій та досліджень щодо психологічних особливостей навчання студентів в умовах використання дистанційних технологій показав, що таких робіт небагато та більш змістовні з них були написані давно, хоча саме зараз проблема є актуальною як ніколи. Заклади освіти змушені були екстрено перейти від традиційної форми навчання до дистанційної, а тому вдосконалення її організації відбувається і досі. Саме час розширювати відомості про психологічні особливості дистанційного навчання задля забезпечення гідної якості освіти та психологічного комфорту студентів, які її отримують. Невідомо як довго триватимуть карантинні обмеження, проте використання дистанційних технологій, імовірно, не скоро втратить свою актуальність, а тому є перспективним полем для досліджень.

Список літератури

1. Марчук Н. Ю. Психолого-педагогические особенности дистанционного обучения // Педагогическое образование в России. 2013. № 4. С. 78-85.
2. Ткачук Л. В. Психологічні особливості дистанційного навчання як перспективної освітньої технології. URL: http://www.zippo.net.ua/data/files/KafPsihol/NavchRobota/lvtkachuk_02.pdf.
3. Features of modern distance learning for students / Dmitriyeva Y. Y. et al. // Espacios. 2020., Vol. 41(48). P. 17-27.

УДК [159.9:614.253.1/.4]:[616.98:578.834.1]

Зарытова Д. Е.
студентка 2 курса
лечебного факультета
Гомельского государственного
медицинского университета

ПСИХОЛОГИЧЕСКИЕ АСПЕКТЫ РАБОТЫ ВРАЧЕЙ И СТУДЕНТОВ С COVID-19

В настоящее время, в период пандемии COVID-19, врачи-инфекционисты контактируют с данным заболеванием непосредственно, а врачи других специальностей - непосредственно или косвенно. Студенты медицинских ВУЗов по всему миру также привлечены к работе с COVID-19, как в рамках прохождения практики, так и по собственному желанию. Людям, работающим в «красных зонах», необходимы навыки оперативно организовывать ответные меры по борьбе с заболеванием.

Многим врачам приходится работать сверх нормы, иногда потому, что работать некому (по причине нехватки медперсонала). Суточные дежурства, являющиеся привычными для

врачей «красной зоны», несут дополнительную психоэмоциональную и физическую нагрузку. Это очень часто вызывает стрессы. А стрессы являются серьезной предпосылкой возникновения изменений в сердечно-сосудистой системе.

Врачи и студенты «красной зоны», к тому же, часто сталкиваются с тяжёлыми больными и умирающими. А это ещё один источник стрессов.

В итоге наступает синдром выгорания – состояние физического, эмоционального, психического и умственного истощения.

Врачи, работающие в «красных зонах», очень ответственно подходят к выполняемой ими работе и очень тяжело переживают смерть пациентов, которую видят очень часто. Таким образом, переживая каждый день сильнейшее эмоциональное потрясение, они могут приобретать профессиональные заболевания, и им необходима соответствующая психологическая помощь.

У врачей и студентов, работающих с COVID-19, очень быстро наступает выгорание. Это связано не только с эмоциональными потрясениями, появляющимися из-за тяжести протекания заболевания и смерти пациентов, но также из-за постоянной физической нагрузки, длинного рабочего дня, большого объёма работы и множества выполняемых процедур. Очень большое влияние на врачей оказывает их бессилие в некоторых ситуациях с пациентами, у которых наблюдаются различные осложнения или тяжелое течение заболевания, так как в ряде случаев лечение является неэффективным, врач не видит положительных результатов в спасении пациента и часто ощущает собственное бессилие. В результате развиваются церебральные нарушения, неврозы, сомато-висцеральные нарушения, психические расстройства, депрессивные синдромы.

Огромное значение имеют личностные проблемы и потери, которые получают врачи и студенты при тяжёлом опыте борьбы за жизнь пациентов в отделениях, работающих с COVID-19.

Был проведен опрос среди 150 врачей и студентов, столкнувшихся с работой в отделениях красной зоны.

По результатам социологического исследования:

- 1) у 101 респондента наблюдаются симптомы профессионального выгорания;
- 2) у 70 респондентов наблюдаются тревожные мысли, мысли о собственной значимости, о верности своих действий;
- 3) 137 респондентов отмечают в своем поведении большую замкнутость и ориентированность на собственные проблемы;
- 4) 30 респондентов оптимистично смотрят на опыт работы в красной зоне;
- 5) у 141 респондента отмечается усталость, головная боль, бессонница, ухудшение аппетита;
- 6) 74 респондента считают себя эмоционально неподготовленными к борьбе с пандемией.

Таким образом, в тяжелых условиях пандемии врачи и студенты нуждаются в психологической поддержке. Это можно осуществить следующими способами:

- консультирование как при личной встрече, так и онлайн;
- создание анонимных специализированных горячих линий;
- тренинги для врачей и студентов по профилактике депрессии, тревожности, выгорания;
- семинары, тренинги и конференции на тему профилактики выгорания.

Все консультации должны оказываться со соблюдением полной конфиденциальности.

УДК 611.714.1.06: 572.71

Фурман Л. О.

1 медичний факультет, студентка
Харківський національний медичний університет

ВАРІАТИВНА ХАРАКТЕРИСТИКА МІЖКІСТКОВИХ ШВІВ СКЛЕПІННЯ ЧЕРЕПА

Склепіння черепа є дахом голови та головного мозку, захищаючи ЦНС та її життєвоважливі структури. Необхідно пам'ятати, що склепіння черепа є основним місцем для виконання хірургічних доступів до різних відділів головного мозку.

В зв'язку з активним розвитком нейрохірургії, мікрохірургічних технологій, розробки краніопластичних операцій та діагностичних маніпуляцій, стає очевидним необхідність подальшого вивчення особливостей будови форми, розмірів, положення та конструкції швів склепіння черепа.

На зовнішній поверхні склепіння черепа у дорослих людей зберігаються характерні міжкісткові шви, які мають велике значення в онтогенезі людини. В цих місцях відбувається формування та становлення характерної конструкції черепа. В межах склепіння черепа чітко виявляються основні шви (suturae), тобто з'єднання кісток черепа, що мають різну орієнтацію.

Встановлено, що вінцевий шов (sutura coronalis) знаходиться у поперечному напрямку склепіння, з'єднуючи задній край лобної кістки з передніми краями тім'яних кісток. Сагітальний шов (sutura sagitalis) розміщений вздовж однойменної лінії черепа та утворений з'єднанням лівої та правої тім'яної кістки. Ламбдоподібний шов (sutura lambdoidea) має кутоподібний вид та сформований з'єднанням верхніх країв потиличної кістки із задніми краями парної тім'яної кістки.

Мета дослідження. Метою даного дослідження стало визначення морфометричних показників мінливості швів склепіння черепа. Визначити форму та відмінності будови міжкісткових швів СЧ.

Матеріали і методи. Теоретичні: огляд та аналіз науково-методичної літератури; практичні: власні дослідження для виявлення варіацій особливостей міжкісткових швів.

Результати і висновки. За результатами власних досліджень та даними літератури, розміри швів черепа знаходяться в прямій залежності від установлених параметрів склепіння черепа та наявних меж мінливості при крайніх формах будови черепа.

З урахуванням статі відзначається подовження та збільшення у чоловіків протяжності: - вінцевого шва до 10,0-10,8 см у порівнянні з жінками, не більше 9,5-10,2 см;

- сагітального шва від 4,3 до 6,8 см (чол.) та від 4,0 до 6,6 см (жін.);

- ламбдоподібного шва найбільша, враховуючи його кутоподібну форму, та досягає у чоловіків 10,6-12,7 см; у жінок -10,3-12,2 см.

Відповідно, ширина вищевказаних швів варіює: - вінцевий від 0,4 до 1,0 см (чол.); від 0,2 до 1,0 (жін.);

- сагітальний : від 0,3 до 1,3 см(чол.) та від 0,2 до 1,1 (жін.);

- ламбдоподібний : від 0,4 до 0,9 (чол.) та від 0,3 до 0,8 (жін.).

Встановлено, що при брахікранії спостерігається збільшення протяжності вінцевого та ламбдоподібного швів, що пояснюється збільшенням широтних показників будови СЧ.

Вінцевий шов у чоловіків з брахікранним типом будови черепа досягає 9,2-10,8 см та у жінок 8,8-10,2 см з тенденцією до зменшення. При мезокранії спостерігаються мінімальні значення шва: 8,0-8,9 см (чол.) та 7,6-8,5 см (жін.). При доліхокранії: 8,0-8,9 (чол.) та 7,6-8,5 (жін.).

Ширина вінцевого шва у дорослих чоловіків знаходиться в межах 0,4-1,0 см, у жінок – 0,2-1,0 см з певним діапазоном мінливості при крайніх формах будови СЧ. Таким чином, у брахікранів обох статей даний параметр досягає 0,6-1,0 см з наступним зменшенням у мезокранів до 0,5-0,7 см та у доліхокранів спостерігаються мінімальні показники до 0,2-0,4 см.

Сагітальний шов звичайно має довжину у чоловіків даного віку від 4,3 до 6,8 см, у жінок – від 4,0-6,6 см. При цьому виявляються індивідуальні відмінності: у брахікранів не перевищує 4,3-5,8 см (чол.) та 4,2-5,5 (жін.); у мезокранів ,відповідно, 4,8-5,9 см та 4,7-5,4 см, у доліхокранів досягає 5,9-6,8 см та 5,6-6,6 см. Ширина шву, навпаки, найбільше збільшення спостерігається у людей з брахікранним типом будови голови ,у яких вона варіюється від 0,8 до 1,3 см. У суб'єктів з мезокранною будовою черепа цей параметр поступово зменшується до 0,6-1,0 см, ще більше до 0,2-0,7 см у людей з доліхокранним типом будови.

Наряду з цим виявлено, що ламбдоподібний шов має найбільшу протяжність у брахікранів через його анатомічне розташування та вираженої кутподібної форми. У чоловіків з даною будовою СЧ вона досягає 10,3-12,7 см, у жінок 11,2-12,2 см. У мезокранів спостерігається зниження параметра до 10,9-11,7 см и 10,8-11,4 см, та у доліхокранів - до 10,6-11,8 та 10,3-11,6 см.

Ширина ламбдоподібного шва також знаходиться у певних значеннях з урахуванням індивідуальної будови СЧ: у брахікранів чоловічої статі 0,6-0,9 см; жіночої статі - 0,5-0,8 см; у мезокранів - 0,5-0,8 см та 0,4-0,7; у доліхокранів – 0,4-0,7 см та 0,3-0,6 см.

Різноманітність форми та ширина смуг зрощення цих швів варіює в залежності від індивідуальної форми склепіння черепа.

Встановлено ,що морфометричні та краніометричні особливості міжкісткових швів знаходяться в прямій залежності від індивідуальної будови та конфігурації склепіння черепа. Різноманіття форми та конфігурації даху черепа ,установлені повздовжні, широтні та висотні розміри є варіюючими ознаками для кісткового рельєфа зовнішньої поверхні черепа.

Потрібно зазначити ,що остеогенна структура форми з'єднання кісток мозкового черепа (склепіння) має деякі індивідуальні особливості. Усі міжкісткові шви в межах зовнішньої поверхні СЧ характеризуються своєрідністю звивистого решітчастого ходу. Проводячи відповідні виміри та замальовки кісткових препаратів, виявлені особливості їх форми в залежності від індивідуальної будови черепа. Доцільно виділити наступні форми: острівкова, яка має вклинення окремих та непостійних малих кісточок (*ossa suturalia*); зубчата; решітчасто-зубчато-подібна; овально-подібна ;комбінована.

Ці форми межкісткових швів зустрічаються при всіх крайніх типах будови СЧ. Однак, острівкова та овально-подібна форми найчастіше зустрічаються у брахікранів (круглоголових) та характерні для сагітального та ламбдоподібного швів . Зубчата та решітчасто-зубчато-подібна форма характерна для людей з доліхокранним типом (вузькоголових) будови СЧ. У мезокранів (середньоголових) однаково часто зустрічаються вищевказані форми кісткових швів. Комбінована форма зустрічається, як виняток, при різноманітних формах черепа.

УДК 930.22

Проказа В. М.
студентка кафедри історіографії,
джерелознавства та археології
Харківський національний університет
ім. В. Н. Каразіна

**ЕПІСТОЛЯРНА СПАДЩИНА ІСТОРИКІВ ЯК ІСТОРІОГРАФІЧНЕ
ДЖЕРЕЛО (НА МАТЕРІАЛАХ ХАРКІВСЬКОГО УНІВЕРСИТЕТУ
КІНЦЯ ХІХ – ПЕРШОЇ ТРЕТИНИ ХХ СТ.**

Уявлення про історичне джерело як про продукт творчої діяльності людини, з якого можна вилучити інформацію про її минуле, є головним поняттям теоретико-пізнавальної концепції сучасної гуманітаристики [1, с. 98]. Антропологічний поворот, який відбувся в 60-х роках ХХ ст., призвів до зміни парадигми наукових досліджень. На перший план почали виходити джерела особового походження, що можуть розповісти історію крізь призму сприйняття окремої людини: її думок та суджень, емоцій та оцінок [2, с. 34].

Зі стрімким розвитком історичної науки та розширенням спектру історіографічних джерел, з ростом археографічного рівня публікацій епістолярних комплексів, звернення істориків до листів як до повноцінного історіографічного джерела, набувають систематичного характеру. Тому зараз неможливо уявити розгорнуте історіографічне дослідження без використання істориками листів [3, с. 100-106]. Вивчення епістолярних джерел не лише вводить до наукового обігу новий фактичний матеріал, а й дозволяє розглянути цілий ряд маловивчених історико-культурних проблем. Серед них – особливості листування представників різних поколінь та верств, соціальні функції листування, його зв'язок з суспільним становищем, системою цінностей, життям автора листів, епістолярною культурою [4, с. 25].

У центрі уваги дослідження – українськомовний та російськомовний опублікований епістолярій гуманітаріїв Харківського університету кінця ХІХ – першої третини ХХ ст. При цьому відзначимо, що листування складається з епістолярних комплексів, тобто логічно та хронологічно пов'язаних листів з відповідями на них. Епістолярні комплекси представляють надзвичайну цінність з боку аналізу їх як джерел, адже є більш інформативними, ніж окремі листи. Вони дають змогу проаналізувати не лише зміст кожного листа, а й взаємовідносини між членами наукового співтовариства, виявити зміни епістолярних традицій впродовж часу, порівняти епістолярний стиль кожного з адресатів, оцінити роль листування у взаєминах кореспондентів.

Тема даного дослідження також стосується теоретичного та методологічного аспектів вивчення джерел особового походження. На жаль, зараз не існує праці, яка б поєднувала і характеристику епістолярію як історичного джерела, і визначала основні методи роботи з ними [5, с. 112].

Дослідження епістолярію гуманітаріїв Харківського університету, кінця ХІХ – першої третини ХХ ст. здійснювалось в три етапи. На першому етапі дослідження основною метою було пошук та систематизація інформації про дослідження епістолярних джерел, розглядалась проблема класифікації листів та сучасних підходів до їх вивчення. На наступному етапі була використана методика джерелознавчого аналізу, що полягала у дослідженні передмов до публікацій листів і допомогла визначити причини і мотиви

публікацій епістолярних джерел, місця та часу їх публікації. На третьому етапі дослідження, де головною метою було визначення відносин між кореспондентами, правил написання епістолярію науковою інтелігенцією, наприкінці XIX – початку XX ст., та дослідження листів з тематичної та жанрової сторони, ми використали спеціальні методики.

Щодо публікації епістолярних текстів, що включають і вступні статті, і, власне, публікацію епістолярію використані прийоми джерелознавчого та археографічного аналізу. Це дозволило нам дослідити історію та мотиви публікації листів, визначити структуру публікації та, на основі цього, окреслити публікаторські правила та їхню трансформацію впродовж часу тощо.

Для аналізу тексту листів був використаний метод контент-аналізу, що полягав у кількісній та якісній обробці інформації про мотиви, цілі та тематику листів, на основі бази даних Microsoft Access. Для дослідження отриманих даних на основі контент-аналізу, ми використали історико-порівняльний, синхронний та ретроспективний методи, за допомогою яких простежили еволюцію публікацій епістолярію професорів, виділити стиль листування кожного з професорів, оцінити інформаційний потенціал публікацій листів, а саме вступної статті та безпосередньо опублікованого епістолярію тощо.

Список літератури

1. Сохань П. С. Стан і перспективи розвитку української археографії. Український історіографічний щорічник. К., 1992. Вип. 1. 396 с.
2. Медушевская О. М. Источниковедение: теория, история, метод. М., 1996. 457 с.
3. Ковальченко И. Д. Исторический источник в свете учения об информации // История СССР. М., 1982. № 3. 254 с.
4. Гирич І. Б, Ляхоцький В. П. Видання україномовних епістолярних джерел кінця XIX – поч. XX ст. Методичні рекомендації. К., 2000. 30 с.
5. Абросимова С. В. Эпистолярные источники на страницах журнала «Киевская старина». Дніпропетровський історико-археографічний збірник. Дніпропетровськ. 2009. 365 с.

**СЕКЦІЯ 7
SECTION 7**

**ГЕОГРАФІЧНІ НАУКИ
GEOGRAPHICAL SCIENCES**

Шаповалова Н. Д.

студентка магістратури 6 курсу,
Дніпровський національний університет
ім. О. Гончара

Грушка В. В.

доцент кафедри географії,
кандидат географічних наук
Дніпровський національний університет
ім. О. Гончара

ГЕОГРАФІЧНИЙ АНАЛІЗ АЛЬТЕРНАТИВНОЇ ЕНЕРГЕТИКИ УКРАЇНИ

Одне з актуальних питань XXI століття як на державному, так і на міжнародному рівні є проблема забезпечення постачання енергії в необхідному обсязі для нормального функціонування держави. Після підписання Паризької кліматичної угоди, де вкотре

задекларовано, що саме відновлювальні джерела енергії є пріоритетними для світу, спостерігається зростання відновлювальних джерел енергії (ВДЕ) з кожним роком.

Україна приєдналася до Європейського енергетичного співтовариства у 2011 році, та взяла на себе певні зобов'язання у сфері альтернативної енергетики (АЕ). Так, енергетична стратегія України на період до 2035 р., схвалена Кабінетом Міністрів України від 18.09.2017 р., є документом, який окреслює стратегічні орієнтири розвитку паливно-енергетичного комплексу України на період до 2035 р., має на меті [2]: збільшення частки ВДЕ у кінцевому споживанні до 11% до 2020 р., збільшення частки ВДЕ у кінцевому споживанні до 25% до 2035 року, інтенсивне залучення інвестицій та ін.

Метою роботи є аналіз сучасного стану альтернативної енергетики, виявлення основних тенденцій та перспективних регіонів для її розвитку.

Аналіз даних свідчить про те, що потужність об'єктів АЕ на 2020 рік становить 7605 МВт, із них сонячна – 5967 МВт, вітрова – 1311 МВт, мала гідроенергетика – 116 МВт, біоенергетика – 211 МВт. Це на 84% більше від 2014 року, та становить 14,2% від загальної потужності електроенергетики.

Виробництво електроенергії становить 10079 млн кВт/год – 4% від загального виробництва електроенергії та 11,2% від загального енергоспоживання. Найбільшими виробниками електроенергії ВДЕ є Дніпропетровська, Миколаївська, Запорізька та Херсонська області. Частка виробництва електроенергії ВДЕ становить більше 70% у Житомирській, Закарпатській, Тернопільській, Одеській та Херсонській областях.

Коефіцієнт використання встановленої потужності (КВВП) — відношення фактичного енерговиробітку установки за певний період експлуатації до теоретично можливого, середні показники по Європі становлять для сонячних (СЕС) – 0,2 – 0,3, вітрових (ВЕС) – 0,3 – 0,35, малі ГЕС – 0,4, біоенергетика – 0,4 – 0,6 [1, 3]. Для України КВВП становить: СЕС – 0,22, ВЕС – 0,28, малі ГЕС – 0,1, станції на біомасі – 0,3, на біогазі – 0,52,

Характеристика основних видів АЕ:

1. Найбільш розвинена сонячна енергетика у південних регіонах – Дніпропетровська, Миколаївська, Одеська та Херсонська області, де виробляється більше половини електроенергії. Дніпропетровська область – абсолютний лідер – 1115 МВт потужності та 1172 млн кВт/год виробленої електроенергії. Сонячна енергетика використовує свій потенціал на 7,5% від технічно – досяжного потенціалу (ТДП), який був розрахований ІВЕ НАН. [1]

2. У вітровій енергетиці розвинені південні регіони – Запорізька, Херсонська та Миколаївська області. Найбільшу частку виробництва електроенергії ВЕС має Запорізька область – 58% та Херсонська – 41%. Відсоток від технічного – досяжного потенціалу становить 1%.

3. Мала гідроенергетика становить 0,38% виробництва електроенергії від загального ВДЕ та використовує свій потенціал на 30% від ТДП. Найбільш розвинуті регіони Вінницька, Закарпатська та Тернопільська області.

4. Виробництво електроенергії на біомасі становить 2,7% від загального ВДЕ. Найбільш розвинута у Київській та Дніпропетровській області. Відсоток від ТДП становить 0,7%.

5. Виробництво електроенергії на біогазі становить 4,6% від загального ВДЕ. Найбільш розвинута у Хмельницькій та Вінницькій області. Відсоток від технічного – досяжного потенціалу становить 10,5%.

Також, при збільшенні потужностей АЕ простежується закономірність зменшення викидів CO₂ до атмосфери та зменшенні виробництва електроенергії традиційними шляхами.

Отже, Україна виконала завдання в енергетичній стратегії у досягненні частки ВДЕ у кінцевому споживанні до 11% до 2020 року, та виконує місію по зниженню викидів CO₂ в атмосферу. Найефективнішими ВДЕ (за КВВП) є вітрові та біоенергетичні. Найбільш перспективні регіони – південні для сонячної та вітрової енергетики, західні – мала гідроенергетика, північно – східні – біоенергетика. Завдяки здешевленню технологій на вітрові та сонячні електростанції, найбільш перспективними галузями АЕ є вітрова та сонячна.

За подальшого розвитку такими темпами Україна зможе виконати план у досягненні частки ВДЕ у кінцевому споживанні до 25% до 2035 року.

Список літератури

1. Відновлювані джерела енергії / За заг. ред. С.О. Кудрі. – Київ: Інститут відновлюваної енергетики НАНУ, 2020. – 392 с.

2. Про схвалення Енергетичної стратегії України на період до 2035 року “Безпека, енергоефективність, конкурентоспроможність” від 18.08.2017. № 605-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/605-2017-%D1%80#Text> (дата звернення: 20.11.2021).

3. International Renewable Energy Agency. REmap 2030: Renewable Energy Prospects for Ukraine. URL: <https://www.irena.org/publications/%202015/Apr/ Renewable-Energy-Prospects-for-Ukraine> (дата звернення: 24.11.2021).

СЕКЦІЯ 8 SECTION 8

ФІЗИКО-МАТЕМАТИЧНІ НАУКИ PHYSICAL AND MATHEMATICAL SCIENCES

Федотов В. В.

старший викладач кафедри загальної фізики
фізико-математичного факультету

Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Петриченко Н. Р.

студент
Національного технічного університету України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

НЕТРАДИЦІЙНІ (ВІДНОВЛЮВАНІ) ДЖЕРЕЛА ЕНЕРГІЇ

Нетрадиційними джерелами енергії є сонце, вітер, океанські припливи, тепло земних надр. Ці варіанти отримання енергії як додаткової енергії останнім часом використовуються все частіше. Багато вчених впевнені, що до 2030-2050 рр. нетрадиційні (відновлювані) джерела енергії будуть основними, а традиційні втратять своє значення.

Сьогодні більшість людей знає, що запаси вуглеводнів не безмежні, що викопне паливо потрібно зберігати. Тому актуальним є вивчення та використання нетрадиційних джерел енергії. Багато країн досить широко використовують нетрадиційні джерела.

Сонячна енергія невичерпна. Існує кілька випадків використання. Фізичні методи поглинання сонячної енергії використовують гальванічні батареї, які поглинають її і перетворюють в теплову або електричну енергію або дзеркальні системи, які відбивають

промені сонця і спрямовують їх до наповнених маслом труб, що концентрують сонячне тепло. Найбільш успішно сонячна енергетика розвивається в Японії та Ізраїлі, де вона майже повністю покриває потребу в опаленні житла та нагріванні води для побутових потреб. «Спільний алжирсько-японський проект SaharaSolarBreeder обіцяє перетворити пустелю Сахара в хащі сонячних панелей, здатних забезпечити до половини світових потреб у електроенергії до 2050 року» [6, с. 24]. В принципі, сонячну енергію можна використовувати в будь-якій точці світу.

Одним з найбільш перспективних джерел енергії на Землі є біомаса, оскільки вона доступна в необмежених кількостях. Біомаса поділяється на первинну і вторинну.

Потім для виробництва енергії використовуються деревина, сільськогосподарські відходи, висушені водорості, перероблені на спирт тощо. Біологічним варіантом використання сонячної енергії є отримання біогазу з гною, скинутого без доступу повітря. Нині у світі накопичилося багато відходів, які погіршують стан довкілля. Сміття згубно впливає на людей, тварин, птахів, все живе на землі. У зв'язку з цим я вважаю, що необхідно розвивати енергетику з використанням вторинної біомаси, щоб запобігти забрудненню навколишнього середовища.

Використання енергії вітру. Людство навчилося використовувати енергію вітру на ранній стадії свого розвитку. Вітряні електростанції виробляють електроенергію лише тоді, коли вітер досить сильний. Сучасний вітрогенератор – це складний пристрій. Він запрограмований на роботу в двох режимах - слабкий і сильний вітер і зупинку двигуна, якщо вітер стає дуже сильним. Недоліком вітрогенераторів є шум, який створюють лопаті гвинта при обертанні. Якщо вітряк потужний, то шумове забруднення робить небезпечним для людей тривалий час перебування в зоні роботи агрегату. Малі вітряні турбіни найбільш виправдані для забезпечення дешевою та екологічно чистою електроенергією індивідуальних господарств і дач. Серед країн-лідерів використання енергії вітру: Німеччина, Данія, Іспанія, США. Найпростіший спосіб використання вітрової енергії для майбутнього використання полягає в тому, що вітрове колесо приводить в рух насос, який накопичує воду в розташованому вище водоймі, а потім вода, витікаючи з нього, приводить в рух водяну турбіну і генератор постійного або змінного струму. «Особливо перспективним є розвиток вітроенергетики в поєднанні з іншими відновлюваними джерелами для енергозабезпечення ізольованих населених пунктів, віддалених від інших джерел енергії» [9, с. 75].

Припливні електростанції. Електростанції цього типу використовують енергію припливів для виробництва електроенергії. Для будівництва найпростішої припливної електростанції потрібен басейн, перекрите дамбою бухта або гирло річки. Гребля має водопропускні труби та гідравлічні турбіни, які обертають генератор. За принципом дії гідравлічні турбіни підрозділяються на: активні та реактивні; за конструкцією - на вертикальні та горизонтальні. Потужність гідрогенераторів від кількох десятків до кількох сотень МВт. Під час припливу вода потрапляє в басейн. Коли рівні води в басейні і в морі зрівнюються, водопропускні труби закривають. З настанням відливу рівень води в морі знижується, а коли тиск стає достатнім, починають працювати підключені до нього турбіни та електрогенератори, а вода з басейну поступово йде.

Використання геотермальних джерел. У цьому випадку мається на увазі використання тепла земних надр (глибинних гарячих джерел). Це тепло можна використовувати практично в будь-якій місцевості, але витрати окупаються лише там, де гарячі води знаходяться близько до поверхні земної кори. Це зони активної вулканічної діяльності і гейзери, наприклад, Камчатка, Курили, острови Японського архіпелагу, Ісландія, Нова Зеландія. Існує два види геотермальних джерел енергії. Перший тип - це підземні басейни

природних теплоносіїв - гарячої води (гідротермальні джерела), або пари (парові термальні джерела), або пароводяної суміші. По суті, це «підземні котли», безпосередньо готові до використання, звідки можна виробляти воду або пару за допомогою звичайних свердловин. Другий тип - це тепло розпечених порід. Це дає можливість отримати пару або перегріту воду для подальшого використання в енергетичних цілях. Але в обох випадках використання основним недоліком є дуже низька концентрація геотермальних аномалій, де гарячі джерела або скелі підходять відносно близько до поверхні і де при зануренні глибше температура підвищується на 30-40 °С на кожні 100 м., концентрація геотермальної енергії може створити умови і для її економічного використання.

Я прийшов до висновку, що в життя потрібно впроваджувати нетрадиційну енергетику. У сучасному суспільстві важко знайти хоча б одну сферу людської діяльності, яка не потребує використання енергії. Споживання електроенергії є важливим показником рівня життя. Важко переоцінити значення та перспективи використання відновлюваних джерел енергії в сучасному світі. Поки у нас є сонячне світло, вітер і вода, ми матимемо доступ до потужної енергії, що міститься в цих джерелах. Чиста енергія сонця, вітру та води є основою енергетики майбутнього, яка базується на незначних викидах. Необхідно, щоб держави стали вигідніше використовувати енергію з чистих джерел. Тепер починається новий етап земної енергії. З'явилася «щадна» енергія, побудована таким чином, щоб людина не відрубувала гілку, на якій сиділа, а дбала про захист і без того сильно пошкодженої біосфери. Вирішення цих проблем потребує комплексного підходу на національному та міжнародному рівнях, що прискорить їх реалізацію. Моє покоління має бути готовим до практичного використання відновлюваних джерел енергії.

Список літератури

1. Аркуша М.І. Елективний курс «Енергетика та навколишнє середовище», 2010 р.
2. Калашніков Н.П. "Альтернативні джерела енергії" М.: Знання 2008
3. Кондаков А.М. Альтернативні джерела енергії. 4/88 - М: Педагогіка. 2008 р.
4. Кононов Ю.Д. Енергетика та економіка. Проблеми початку нових джерел енергії. - М: Наука, 2009 р.
5. Ревелль П., Ревелль Ч. «Енергетичні проблеми людства» Мир, 2005
6. Фізика № 7 2011 Вид. "Перше вересня"
7. Екологія та право (Відновлювана енергетика) м. СПб. 2008 р.
8. Енергетичні ресурси світу. За редакцією Непорожнього П.С., Попкова В.І. - М: Енергоатоміздат. 2005 р.
9. Енергія та навколишнє середовище (навчальний посібник для порівн. школи) м. СПб. 2008 р.

УДК 519.21 (043.2)

Цимбалюк М. В.

здобувач вищої освіти

Радзіховська Л. М.

доцент кафедри економічної кібернетики
та інформаційних систем

Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

РОЛЬ ТЕОРІЇ ЙМОВІРНОСТЕЙ У РІЗНИХ СФЕРАХ ДІЯЛЬНОСТІ ЛЮДИНИ

Однією з найважливіших сфер застосування теорії ймовірностей є економіка. В даний час неможливо собі уявити дослідження і прогнозування економічних явищ без

використання економічного моделювання, регресійного аналізу, трендових моделей та інших методів, що спираються на закономірності, які вивчаються в курсах теорії ймовірностей і математичної статистики.

Як відомо, одним із самих плідних способів опису характеру мінливості є застосування відповідного закону розподілу, що визначає імовірність того, що результат виміру якогось параметра індивідуума, обраного випадковим образом, буде мати будь-яке задане значення або лежати у визначеному інтервалі значень. Зокрема, такі параметри, як ріст, вага і т.п., нерідко задовільно описуються кривою нормального, чи гаусового розподілу.

Нормальний розподіл є одним з найпростіших з погляду математики. Крім того, існує ряд теоретичних основ, що дозволяють припускати, що багато розподілів, що зустрічаються на практиці, повинні бути близькі до нормального, і це припущення дійсно часто підтверджується. Нормальний розподіл зайняв важливе положення в теорії ймовірностей і математичній статистиці.

Для опису дискретних величин у тих випадках, коли мається обмежене число альтернативних спостережень, може виявитися придатним біноміальний розподіл. Наприклад, якщо є кілька індивідуумів і імовірність того, що який-небудь з них має визначену ознаку, дорівнює p (незалежно від інших індивідуумів), то імовірність спостереження індивідуумів з даною ознакою має біноміальний розподіл [2].

Розподіл числа радіоактивних часток, що випускаються за даний проміжок часу деякою великою масою радіоактивної речовини, числа дорожньо-транспортних випадків, що відбуваються за даний проміжок часу за певних умов, чи числа лейкоцитів, що спостерігаються в одному квадраті гемоцитометру, найкраще описується законом Пуассона.

Ми навели лише кілька найбільш розповсюджених і найбільш простих розподілів з числа тих, що зустрічаються на практиці, однак з їх допомогою можна охопити різноманітну велику безліч випадків мінливості, не звертаючись до більш складних описів.

А. Кетле, що працював спочатку в області астрономії і метеорології, був першим, хто застосував нормальний розподіл для опису біологічного матеріалу. Пізніше Ф.Гальтон широко застосовував криву нормального розподілу при статистичному дослідженні спадковості, і вона зіграла фундаментальну роль у роботі К. Пирсона з питань біометрії, написаної наприкінці минулого століття. З тих пір різні типи розподілів почали застосовувати в найрізноманітніших областях – у молекулярній біології, екології, психології і та ін.

Як з історичної, так і з логічної точки зору розподіли ймовірностей являють собою просто більш розроблені варіанти математичних моделей. Вони дозволяють звести величезне різноманіття спостережень до одного закону, який можна охарактеризувати дуже невеликим числом параметрів: двома у випадку нормального розподілу, одним – у випадку пуассоновського розподілу і т.д. Це дає можливість більш точно описати явища, що змінюються, і полегшує їхнє розуміння. Чисельну інформацію можна точно записувати, зберігати, передавати й обговорювати. Потім ці описи можна перетворити до такого виду, що і прийнято розглядати як власне математичну модель, тобто аналог реальної дійсності, наділений такою структурою, що дозволяє застосовувати звичайні методи наукового дослідження. Це означає, що за допомогою моделі виводяться наслідки і прогнози, справедливості її перевіряється за відповідними спостереженнями й у разі потреби в модель вносяться зміни [1].

Практично вся сучасна економіка базується на теорії ймовірностей. Випускаючи на ринок певний товар, грамотний підприємець напевно врахує ризики, а також ймовірності покупки на тому чи іншому ринку, країні і т.д. Практично не уявляють своє життя без теорії ймовірності брокери на світових ринках. Передбачення валютного курсу (в якому точно не

обійтися без теорії ймовірності) на грошових опціонах або відомому ринку Forex дає можливість заробляти на даній теорії серйозні гроші.

Отже, теорія ймовірності має значення на початку практично будь-якої діяльності, а також її регулювання. Завдяки оцінці шансів тієї чи іншої неполадки (наприклад, космічного корабля), можливо передбачити, яких зусиль потрібно докласти, що саме перевірити, що взагалі очікувати в тисячі кілометрів від Землі. Можливості теракту в метрополітені, економічної кризи або ядерної війни – все це можна виразити за допомогою ймовірності. А головне, робити відповідні контрдії виходячи з отриманих даних.

Таким чином, будь-яку діяльність будь-якої сфери можна проаналізувати, використовую статистику, розрахувати завдяки теорії ймовірності та помітно поліпшити.

Список літератури

1. <https://donschool86.ru/uk/leksika/kak-teoriya-veroyatnosti-pomogaet-nam-v-zhizni-teoriya-veroyatnosti-poznaniya.html>
2. <https://www.kursak.com/rol-vypadkovoho-v-mojemu-zhytti-2/>

**СЕКЦІЯ 9
SECTION 9**

**ВІЙСЬКОВІ НАУКИ
MILITARY SCIENCES**

Захарчук В. В.

студент 5 курсу факультету ННІМЕВ,
Західноукраїнський національний університет

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ МІЖНАРОДНОГО МИРУ І БЕЗПЕКИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТІВ

Розбудова мирного простору, який буде характеризуватись низьким рівнем конфліктогенності та напруженості відносин – це доволі складна справа. Вона вимагає колективної участі багатьох учасників: не лише операції, місії, визначені Радою Безпеки, а й життєво важливу роботу установ, фондів і програм Організації Об'єднаних Націй, регіональних безпекових організацій та партнерів неурядових організацій. Основна амбіційна мета на сьогодні – побудувати міцний мир у суспільствах, зруйнованих війною та запобігти новим конфліктним ситуаціям.

Перехід від конфлікту до миру не є лінійним процесом, і часто важко або навіть неможливо визначити, коли він починається і коли закінчується. Схвалення Радою Безпеки доволі важливого інструменту забезпечення безпеки, як миротворчої місії, часто може ознаменувати поворотний момент, в ідеалі прокладаючи шлях до успішного постконфліктного переходу і, в кінцевому рахунку, забезпечуючи стабільність і відновлення [3, с. 14]. Більшість заходів, які разом становлять надбудову безпекового простору, підпадають під мандат різних програм, фондів, офісів та установ системи Організації Об'єднаних Націй, які відповідають за економічну, соціальну, гуманітарну та правозахисну сфери. У країні, зруйнованій війною, відновлення миротворчої діяльності спочатку може бути доручено або координуватися багатофункціональною операцією з підтримання миру, і, коли завдяки операції вдасться відновити нормальні умови життєдіяльності постраждалих, тоді вже можна сказати про її цілковиту результативність.

Жвава дискусія щодо шляхів і засобів покращення безпекової ситуації триває вже кілька останніх років на багатьох різних форумах, включаючи Раду Безпеки ООН, Економічну і Соціальну Раду (ЕКОСОП), Групу восьми (Великої вісімки), Організацію економічного розвитку [2, с. 520]. Незважаючи на важливу роль, яку відіграє міжнародне співтовариство у заохоченні дотримання міжнародного права, послідовне виконання залежить насамперед від прихильності та співпраці національних юрисдикцій.

Притягнення до відповідальності осіб є перш за все відповідальністю конкретної держави. Міжнародне правосуддя може лише доповнити ці зусилля, якщо держави справді не в змозі або не бажають проводити розслідування. Зокрема, все більше держав почали застосовувати принцип універсальної юрисдикції. Найбільш резонансними прикладами були арешт Сполученим Королівством Великобританії та Північної Ірландії колишнього президента Чилі Аугусто Піночета за звинуваченням у катуванні на прохання іспанської влади та арешт колишнього президента Чаду Гіссейна. Застосування цього принципу може стати істотним стимулом для справедливості та примирення в країні походження злочинця. Однак для його успішного здійснення потрібна тісніша співпраця між державами, зокрема з питань доказів та екстрадиції [1]. Таким чином, державам необхідно адаптувати своє національне законодавство до визнаних стандартів міжнародного гуманітарного та кримінального права та забезпечити справедливу та надійну систему запобігання кризових ситуацій.

Отже, вдаючись до конкретизації постконфліктної реконструкції, керівні принципи визначають пріоритетні сфери підтримки, такі як: відновлення внутрішньо - національної безпеки та верховенства права, що буде позитивно впливати і на міжнародну безпеку; легітимізація державних інституцій; сприяння відродженню громадянського суспільства; покращення продовольчої безпеки та соціальних послуг, а також нарощування адміністративного потенціалу. Згодом реінтеграція виселеного населення, демобілізація та соціальна реінтеграція колишніх комбатантів, а також розмінування мають обговорюватися як оперативні пріоритети підтримки постконфліктного відновлення.

Запобігання насильницьким конфліктам, що ще більше зміцнило теоретичні основи зовнішньої допомоги країнам, які перебувають у конфлікті або ризикують вступити в насильство, стало пріоритетним для усіх гравців на міжнародній арені.

Список літератури

1. O.Richmond, G.Visoka. The Palgrave Encyclopedia of Peace and Conflict Studies. London: Palgrave Macmillan, 2020.
2. ConingC. H. How UN Peacekeeping Operations Can Adapt to a New Multipolar World Order. International Peacekeeping, 2019. v. 26, p. 520.
3. JonesB, CherifF. Evolving models of peacekeeping policy implications & responses. External study. Center on International Cooperation. New York University, 2018. p. 14.

НАУКОВЕ ВИДАННЯ

**СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ РОЗВИТКУ
НАУКИ, ОСВІТИ ТА ТЕХНОЛОГІЙ**

**Збірник тез доповідей Міжнародної
науково-практичної конференції
частина 1
(25 листопада 2021 р.)**

Українською, англійською та російською мовами

Відповідальний за випуск: Загородний І. Д.

Технічний редактор: Нестеренко В. О.

Художній редактор: Михайленко К. В.

Коректор: Остаповець Н. М.

Дизайнери й верстальники: Артеменко А. А, Григоренко Л. О.

Підписано до друку 24.11.2021 р. Формат 60x90/16

Папір офсетний. Друк – ризографія. Умовн. друк. арк. 4,4

Гарнітура Times New Roman.

Наклад 500 примірників. Зам. № 14495

Надруковано у ФОП Сидоренко А. В.

Свідоцтво про державну реєстрацію серія В01 № 710364 від 07.01.2007 р.

36000, м. Полтава, вул. Дмитра Коряка, 3

Всі права захищені.

Відповідальність за зміст матеріалів несуть автори.

Редакційна колегія може не поділяти думок авторів.

Офіційний сайт: <http://www.economics.in.ua>

